

บทที่ 4

การอุทธรณ์ฎีกาของพนักงานอัยการประเทศไทย

การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยนั้นใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ เมื่อศาลชั้นต้นดำเนินการพิจารณาเสร็จสิ้นและได้ทำการพิพากษาคดีแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจในการพิจารณาสำนวนคดีว่าจะอุทธรณ์คำพิพากษาหรือไม่ ซึ่งการที่พนักงานอัยการจะใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาหรือไม่ประเทศไทยยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน โดยพนักงานอัยการจะพิจารณาจากคำพิพากษา เหตุผลที่ศาลได้ให้ไว้ในคำพิพากษา และอัตราโทษที่ศาลได้ลงไว้แก่จำเลย นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่สังคมจะได้รับ รวมทั้งความเสียหายที่อาจจะเกิดแก่สังคมด้วย เพราะอัยการมีหน้าที่หลักในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคม ซึ่งสำหรับประเทศไทยนั้นยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนที่พนักงานอัยการจะใช้เป็นหลักในการอุทธรณ์ฎีกา โดยจากแนวความคิดในการแบ่งอำนาจหน้าที่ภายในองค์กรเพื่อให้เกิดการตรวจสอบการทำงานภายในองค์กร และเพื่อเป็นการคานและดุลการใช้อำนาจของศาล จึงได้มีการจัดตั้งสำนักงานคดีศาลสูงขึ้นภายใต้สำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีในศาลอุทธรณ์ฎีกาเป็นการเฉพาะ

4.1 วิวัฒนาการและการบริหารงานคดีอาญาชั้นอุทธรณ์ฎีกา

กระบวนการยุติธรรมของไทยนั้นมีการพัฒนารูปแบบมาโดยลำดับ ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยที่ภายในองค์กรของอัยการนั้นมีการจัดตั้งสำนักงานคดีศาลสูงขึ้นมาแยกต่างหากจากหน่วยงานของพนักงานอัยการที่ทำหน้าที่ในศาลชั้นต้น ซึ่งสำนักงานคดีศาลสูงทำหน้าที่เฉพาะเพื่อดำเนินการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินคดีในการอุทธรณ์ฎีกา โดยมีอัยการศาลสูงเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยมีภารกิจหลักเพื่อตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาล รวมทั้งเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการในศาลชั้นต้นเพื่อให้องค์กรอัยการมีศักยภาพสามารถอำนวยความสะดวกความยุติธรรมให้เกิดขึ้นได้

4.1.1 ประวัติสำนักงานคดีศาลสูง

การดำเนินคดีอาญาในชั้นพิจารณาอุทธรณ์ และฎีกา เป็นขั้นตอนสำคัญในการตรวจการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ และการตรวจสอบเพื่อถ่วงดุลคำพิพากษาทุกชั้นศาลเป็นสิ่งสำคัญที่พนักงานอัยการทุกท่านที่รับผิดชอบควรให้ความระมัดระวัง สำหรับประวัติการมีหน่วยงานศาลสูงในสำนักงานอัยการสูงสุด แต่ก่อนปี พ.ศ.2520 (สำนักงานอัยการสูงสุด) ในขณะนั้นยังเป็นกรมอัยการในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมอัยการ กระทรวงมหาดไทย มีหน่วยงานเป็นกอง มีจำนวนสามกอง คือ กองคดี กองที่ปรึกษา กองวิชาการ สำนักงานอัยการเขตส่วนภูมิภาคมีที่ทำการอัยการจังหวัด และพระราชกฤษฎีกาไม่ได้ระบุอำนาจหน้าที่ของกองแต่ละกองมีอำนาจหน้าที่อย่างไร แต่อธิบดีกรมอัยการ (อัยการสูงสุด) ในครั้งนั้นได้อาศัยมาตรา 15 พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ.2498 จัดแบ่งอำนาจหน้าที่ของแต่ละกองโดยอำนาจหน้าที่การดำเนินคดีอาญาชั้นพิจารณาอุทธรณ์ อำนาจหน้าที่การดำเนินคดีอาญาชั้นอุทธรณ์และฎีกา เป็นอำนาจของอัยการจังหวัดในส่วนภูมิภาค แต่ส่วนกลางเป็นอำนาจหัวหน้าพนักงานอัยการกอง (ปัจจุบันคืออัยการพิเศษฝ่าย สำนักงานอัยการพิเศษฝ่าย) การตรวจสอบการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการทั่วราชอาณาจักรเป็นอำนาจของกองวิชาการ แต่กองวิชาการจะมีโอกาสตรวจสอบได้ต่อเมื่อมีกรณีดังนี้

1. เนื่องจากมีคำพิพากษาฎีกา และในเนื้อหาคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยการดำเนินคดีของพนักงานอัยการบกพร่องจึงเรียกสำนวน ส.1 มาตรวจสอบ
2. คดีที่อัยการพิเศษประจำเขตรายงานเข้ามายังกรมอัยการ ในการออกไปตรวจงานของอัยการพิเศษประจำเขต (อธิบดีอัยการเขต)
3. คดีที่มีการร้องเรียนมายังกรมอัยการ

การตรวจสอบสำนวน ส.1 ที่เรียกเข้ามาตรวจสอบนั้น กองวิชาการจะสั่งให้กองย่อย ที่เรียกว่ากองวิเคราะห์และแนะนำ กองวิเคราะห์จะวิเคราะห์งานตั้งแต่ปกสำนวนถึงแผ่นสุดท้ายของสำนวน โดยจะตรวจตั้งแต่การลงข้อความในปกสำนวน ส.1 การสั่งคดี การบรรยายฟ้องว่าตรงกับความเห็นใน อก.14 หรือไม่ การใช้กระดาดถูกต้องตรงระเบียบที่ได้กำหนดไว้หรือไม่การเขียนรายงานคดีแบบ อก.13 ถูกต้องได้ใจความรู้เรื่องในการดำเนินคดีเป็นมาอย่างไรหรือไม่ เป็นต้น ดังนั้นทุก ๆ สำนวนที่เรียกมทจะถูกแนะนำและตักเตือนทุก ๆ สำนวนในความบกพร่องอัยการทั่วไป จึงพยายามไม่ให้คดีถึงศาลฎีกา ให้ถึงที่สุดชั้นศาลชั้นต้น หรือชั้นอุทธรณ์เท่านั้น

อีกประการหนึ่งคดีบางคดีไม่มีการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้น เพราะอัยการจังหวัดและผู้พิพากษาประจำศาลต่างก็รู้จักชอบพอเป็นการส่วนตัว หรือเพื่อสะดวกในการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการในกระบวนการยุติธรรมด้วยกัน อัยการจังหวัดหรือหัวหน้าพนักงาน

อัยการแล้วแต่กรณี จึงยอมไม่อุทธรณ์เป็นส่วนใหญ่ ในประมาณ พ.ศ.2520 คณะผู้บริหารกรมอัยการในขณะนั้นได้วิเคราะห์และมีความเห็นว่า คดีอาญานับวันมีสถิติสูงขึ้นในการใช้กลอุบายเล่ห์เหลี่ยมกระทำผิดอาญายังลึกซึ้งและการถ่วงดุลพินิจพิจารณา คำพิพากษาของศาลนั้นมีความสำคัญ การตรวจสอบการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการนั้น ถ้าจะรอให้กองวิชาการดำเนินการตรวจสอบดังที่กล่าวมาแล้วคงจะไม่เพียงพอ หรือไม่ก็จะสายเกินแก้เสียแล้ว อธิบดีกรมอัยการอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ.2498 จึงได้ตั้งพนักงานอัยการทำหน้าที่อุทธรณ์ และทำหน้าที่ฎีกาขึ้นหรือที่เรียกว่าอัยการอุทธรณ์จังหวัด อัยการฎีกาเขต โดยอัยการจังหวัดหรือหัวหน้าพนักงานอัยการจึงไม่มีอำนาจชั้นอุทธรณ์และฎีกาตั้งแต่นั้นมา และ ในปี พ.ศ. 2522 มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนกรมอัยการมีหน่วยงานตามกฎหมายขึ้น คือ กองอุทธรณ์และกองฎีกา แต่ในส่วนภูมิภาคก็ยังมีอัยการอุทธรณ์จังหวัดและอัยการฎีกาเขตตามเดิม

กรมอัยการได้ตั้งคณะทำงานร่างระเบียบกรมอัยการ ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ ระเบียบนี้กว้าง อยู่เกือบสามปี จึงได้ประกาศใช้ระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงาน พ.ศ.2528 เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2528 และในระเบียบดังกล่าวได้กำหนดการดำเนินคดีชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกา ในระเบียบดังกล่าวได้กำหนดผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการรับผิดชอบวิธีปฏิบัติในชั้นอุทธรณ์ และชั้นฎีกาในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดไว้ให้เห็นชัดเจนในทางปฏิบัติและการตรวจการ ปฏิบัติงานของพนักงานอัยการ การรายงานข้อบกพร่องในการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ อันเป็นการทำหน้าที่แทนกองวิเคราะห์และแนะนำในกองวิชาการนั่นเองและในระเบียบการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2528 ได้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างอัยการจังหวัดกองคดี (สำนักงานคดีอาญา) กับกองอุทธรณ์ กองฎีกา อัยการอุทธรณ์จังหวัด อัยการฎีกาเขตไว้โดยรอบคอบ เช่นหน้าที่รับฟัง รับทราบ และคัดคำสั่ง หรือคำพิพากษา คัดถ้อยคำสำนวน ให้เป็นหน้าที่ ของพนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้น การเก็บรักษาสำนวนในระเบียบก็กำหนดไว้ ระเบียบ กรมอัยการว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2528 ก็ยังใช้บังคับอยู่บางส่วนถึงวันที่ 8 กันยายน พ.ศ.2548 สำนักงานอัยการสูงสุดได้ประกาศใช้ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ได้ยกเลิกระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2528 และระเบียบการดำเนินคดีอาญาชั้นอุทธรณ์ฎีกาทุกฉบับ

เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2534 ได้มีประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติฉบับที่ 47 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2534 ให้แยกกรมอัยการออกจากกระทรวงมหาดไทย เป็นสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นส่วนราชการที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง และต่อมาก็มี

ภายในเขตกรุงเทพมหานคร ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2549 ในหมวด 5 การดำเนินคดีชั้นศาลสูง จึงไม่ได้แบ่งการดำเนินคดีในชั้นพิจารณาอุทธรณ์ ฎีกาในเขตกรุงเทพมหานครกับการดำเนินคดีในชั้นพิจารณาอุทธรณ์ฎีกาในเขตท้องที่สำนักงานอัยการเขตแยกออกจากกันดังที่ระเบียบก่อน ๆ ได้แบ่งไว้โดยเฉพาะ

ในปี พ.ศ.2540 ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2540 ได้ตั้งหน่วยงานขึ้น 25 หน่วย (สำนักงาน) หน่วยงานศาลสูงได้แบ่งเป็นสองส่วนดังนี้

1. สำนักงานคดีศาลสูง พระราชกฤษฎีกาได้กำหนดไว้ให้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินคดีอาญาทั้งปวงที่เกิดในเขตท้องที่กรุงเทพมหานครตามที่กฎหมายกำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุดในระดับอุทธรณ์ และฎีกา หรือคดีที่ได้รับมอบหมาย

2. พระราชกฤษฎีกาได้บัญญัติไว้ในวงเล็บ 23 ข้อ ค. ว่าสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลสูงเขต มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบงานดำเนินคดีอาญาที่เกิดขึ้นในเขตท้องที่สำนักงานอัยการเขตตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ หรือสำนักงานอัยการสูงสุดในระดับอุทธรณ์และฎีกา

ในปี พ.ศ.2546 กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ.2546 ข้อ 2 (16) (17) ได้ตั้งสำนักงานคดีศาลสูงและสำนักงานคดีศาลสูงเขต¹

4.1.2 อำนาจหน้าที่ของสำนักงานคดีศาลสูง

อำนาจหน้าที่ของสำนักงานคดีศาลสูง ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาพ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2549 ซึ่งปรับปรุงข้อความในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาชั้นศาลสูง โดยให้อัยการศาลสูงมีเอกภาพในการตรวจสอบการปฏิบัติงานการดำเนินคดีของพนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้น ตลอดจนมีศักยภาพในการคานและ

¹ จักรวาล กาญจนาพันธ์, “ประวัติสำนักงานคดีศาลสูง”, <http://www.ap.ago.go.th/>

ดุลการใช้ดุลพินิจของศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การควบคุมกำกับดูแลและประเมินผลของสำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อให้การอำนวย ความยุติธรรม ชั้นศาลสูง มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น²

มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ.

2546 ข้อ 2 (16)

(ก) รับผิดชอบการ ดำเนินคดีอาญาทั้งปวงที่เกิดขึ้นในท้องที่กรุงเทพมหานครตามที่กฎหมายกำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ หรือสำนักงานอัยการสูงสุดในส่วนอุทธรณ์และฎีกา

(ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

การดำเนินคดีอาญาชั้นอุทธรณ์และฎีกาในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร และการดำเนินคดีชั้นอุทธรณ์เกี่ยวกับคดีอาญาทั้งปวง ซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคดีทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในเขตท้องที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานีให้อยู่ในเขตอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคดีศาลสูง

อัยการสูงสุดได้มอบอำนาจให้อธิบดีอัยการฝ่ายคดีศาลสูง มีอำนาจรับรองอุทธรณ์แทนอัยการสูงสุดในคดีอาญาทั้งปวงซึ่งอยู่ในเขตอำนาจสำนักงานคดีศาลสูง และประชาชนที่เป็นคู่ความในคดีอาญาที่อยู่ในเขตอำนาจของสำนักงานคดีศาลสูง สามารถยื่นหนังสือขอให้อธิบดีอัยการฝ่ายคดีศาลสูงรับรองอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้อีกทางหนึ่ง³

4.1.3 อำนาจหน้าที่ของอัยการศาลสูง⁴

พนักงานอัยการที่สำนักงานอัยการสูงสุดแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่อัยการศาลสูง มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา ของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติมโดยฉบับที่ 6 พ.ศ. 2549 โดยมีหน้าที่และภารกิจ ดังนี้

² “อำนาจหน้าที่ของสำนักงานคดีศาลสูง ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2549”, <http://www.ap.ago.go.th/order1.html>

³ สำนักงานคดีศาลสูง, <http://www.ap.ago.go.th/structure.html>

⁴ “ภารกิจหลักของอัยการศาลสูง”, http://www.ap5.ago.go.th/main_duty.html

1. ดำเนินคดีอาญา ชั้นอุทธรณ์และฎีกา ในเขตท้องที่จังหวัดที่รับผิดชอบ โดยเมื่อคดีอาญาที่อัยการประจำศาลชั้นต้นได้ดำเนินคดีจนศาลชั้นต้นพิพากษาคดีแล้ว อัยการชั้นต้นประจำสำนักงานอัยการที่ดำเนินคดี ต้องทำความเห็นเสนอสำนวน พร้อมด้วยผลคำพิพากษาของศาลชั้นต้นส่งให้อัยการศาลสูงพิจารณา อัยการศาลสูงมีหน้าที่ต้องตรวจพิจารณาดูสำนวนคดีดังกล่าว รวมทั้งพยานหลักฐานที่น่าสืบในชั้นศาล และผลคำพิพากษาโดยละเอียดถี่ถ้วน และมีความเห็นส่งคดีในชั้นพิจารณาอุทธรณ์ หากมีคำสั่งไม่อุทธรณ์ ต้องดำเนินการให้ส่งสำนวน พร้อมด้วยความเห็น และคำสั่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 ต่อไป หากมีคำสั่งให้อุทธรณ์ มีหน้าที่รับผิดชอบจัดทำคำฟ้องอุทธรณ์เพื่อให้ยื่นต่อศาล ให้คดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ เพื่อให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาต่อไป

ในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาคดีแล้ว อัยการชั้นต้นจะต้องดำเนินการคัดผลคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ส่งให้อัยการศาลสูงพิจารณา ซึ่งอัยการศาลสูงต้องตรวจดูสำนวน พยานหลักฐาน และคำพิพากษาทั้งของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ เพื่อมีความเห็นและคำสั่งในชั้นพิจารณาฎีกา หากมีคำสั่งไม่ฎีกาต้องดำเนินการให้ส่งสำนวน พร้อมด้วยความเห็นและคำสั่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 หากมีคำสั่งให้ฎีกา มีหน้าที่รับผิดชอบจัดทำคำฟ้องฎีกา เพื่อให้ยื่นต่อศาล ให้คดีขึ้นสู่ศาลฎีกา เพื่อให้ศาลฎีกาพิจารณาคดีต่อไป

คดีต่อไปนี้เป็นกรณีที่อัยการศาลสูง มีความเห็นไม่อุทธรณ์หรือไม่ฎีกา อัยการศาลสูงต้องเสนอสำนวนพร้อมกับความเห็นตามลำดับชั้น จนถึงอธิบดีอัยการฝ่ายคดีศาลสูงเขต เพื่อพิจารณาสั่ง (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา ของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติมโดยฉบับที่ 6 พ.ศ.2549 ข้อ 136) คือ

- (1) คดีสำคัญ
- (2) คดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษ แต่ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้ยกฟ้อง หรือพิพากษาแก้ไขยกฟ้องจำเลยบางคน หรือบางข้อหา
- (3) คดีที่อัยการสูงสุดชี้ขาดให้ฟ้อง หรือให้อุทธรณ์
- (4) คดีอื่น ที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

และกรณีต่อไปนี้ อัยการศาลสูงต้องทำความเห็นเสนอสำนวนต่ออัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลสูงเขตเพื่อออกคำสั่ง (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2547 แก้ไขเพิ่มเติม โดยฉบับที่ 6 พ.ศ.2549 ข้อ 140) คือ

- (1) กรณีมีความเห็นไม่อุทธรณ์ แย้งความเห็นของพนักงานอัยการ ประจำศาลชั้นต้น

(2) กรณีมีความเห็นไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกา ในคดีที่ไม่มีการสืบพยาน และศาลพิพากษายกฟ้องทุกข้อหา หรือบางข้อหา หรือลงโทษไม่เต็มตามฟ้อง

(3) กรณีมีความเห็นไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกา ในคดีที่มีการสืบพยาน และคดีนั้นมีอัตราโทษจำคุก อย่างสูงเกินกว่าสิบปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทขึ้นไป หากศาลพิพากษายกฟ้องทุกข้อหา หรือบางข้อหา หรือลงโทษไม่เต็มตามฟ้อง

(4) กรณีมีความเห็นไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกา ในคดีที่ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งไม่รับของกลาง ตามคำขอท้ายฟ้อง

(5) กรณีมีความเห็นไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกา ในคดีที่ไต่สวนขอคืนของกลาง และศาลมีคำสั่งให้คืนของกลางตามที่ผู้ร้องขอ

(6) กรณีมีความเห็นชั้นอุทธรณ์ และฎีกา หากศาลมีคำพิพากษาให้รื้อการลงโทษ หรือรื้อการกำหนดโทษ ในคดีที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด (ตามหนังสือ สำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส(สผค.) 0003/ว 154 ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2549)

(6.1) คดีความผิดฐานใช้ยานพาหนะบรรทุกน้ำหนักเกินอัตรา ซึ่งบรรทุกน้ำหนักเกินอัตรา ตั้งแต่ 5,000 กิโลกรัม ขึ้นไป

(6.2) คดีความผิดฐานมีและพา หรือผลิต หรือจำหน่ายอาวุธปืนไม่มีทะเบียน และฐานมีหรือจำหน่าย หรือนำเข้า หรือผลิตอาวุธปืน หรือเครื่องกระสุนปืน ที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ได้

(6.3) คดีความผิดฐานเล่นการพนัน เอาทรัพย์สินกัน ที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนัน โดยมีผู้เข้าเล่นหรือเข้าพนันตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป หรือจัดให้มีการเล่นการพนันรายใหญ่ทุกชนิด หรือเป็นคดีการพนันที่ประชาชนและสื่อมวลชนสนใจ

(6.4) คดีความผิดทุกฐาน ที่ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยตามฟ้อง แต่ศาลอุทธรณ์ พิพากษาแก้ไขหรือรื้อการกำหนดโทษ หรือรื้อการลงโทษ

นอกจากนี้ ในกรณีคดีที่จำเลยเป็นฝ่ายอุทธรณ์ หรือฎีกา เมื่ออัยการศาลสูงได้รับสำเนาอุทธรณ์ หรือสำเนาฎีกาของจำเลยแล้ว มีหน้าที่ตรวจสอบว่าสมควรทำคำแก้อุทธรณ์ หรือคำแก้ฎีกาโต้แย้งคัดค้านคำฟ้องอุทธรณ์ หรือคำฟ้องฎีกาหรือไม่ หากเห็นสมควรทำคำแก้อุทธรณ์ หรือคำแก้ฎีกา ก็มีหน้าที่จัดทำคำแก้อุทธรณ์ หรือคำแก้ฎีกา แล้วแต่กรณียื่นต่อศาล

2. มีหน้าที่ตรวจสอบสำนวน และรายงานข้อบกพร่อง ในการดำเนินคดีของอัยการประจำศาลชั้นต้น ต่ออัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลสูงเขต และอธิบดีอัยการฝ่ายคดีศาลสูงเขตพิจารณา และ

ถ้าอธิบดีเห็นว่าเป็นกรณีข้อบกพร่องเล็กน้อยก็ให้แนะนำการปฏิบัติราชการ แต่หากเป็นข้อบกพร่องถึงขนาดที่จะเกิดความเสียหายและไม่อาจแก้ไขได้ก็ต้องรายงานสำนักงานอัยการสูงสุด

การอุทธรณ์ ฎีกา การทำคำแก้อุทธรณ์ คำแก้ฎีกา ยื่นต่อศาล ต้องกระทำภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด

คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของอัยการศาลสูง

อัยการศาลสูง มีหน้าที่รับผิดชอบ คดีอาญาในชั้นอุทธรณ์และฎีกา ในท้องที่จังหวัดที่รับผิดชอบ ยกเว้นคดีดังต่อไปนี้ ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของอัยการศาลสูง ตามที่ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม โดยฉบับที่ 6 พ.ศ.2549 ข้อ 131 ได้กำหนดไว้ คือ

- (1) คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว
- (2) คดีอาญา ที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(3) คดีอาญา ซึ่งพนักงานอัยการรับแก้ต่าง

(4) คดีละเมิดอำนาจศาล

(5) คดีที่ศาลสั่งปรับนายประกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(6) คดีที่สำนักงานอัยการสูงสุด กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

คดีดังกล่าวข้างต้น เป็นอำนาจหน้าที่ของอัยการที่รับผิดชอบตั้งแต่ต้น ที่จะต้องดำเนินการต่อไป

4.1.4 ขั้นตอนการปฏิบัติงานคดีอาญาชั้นอุทธรณ์ฎีกาของสำนักงานคดีศาลสูง

เมื่อศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์ทำคำพิพากษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะเข้าสู่กระบวนการในการอ่านคำพิพากษาให้คู่ความได้รับทราบ จากนั้นหากคู่ความฝ่ายใดเห็นว่าคำพิพากษาไม่เป็นธรรม หรือไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษา ย่อมสามารถใช้สิทธิในการอุทธรณ์ ฎีกาคำพิพากษาได้แล้วแต่กรณี เมื่อศาลชั้นต้นได้อ่านคำพิพากษาหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาแล้ว ทางด้านพนักงานอัยการนั้นจะเข้าสู่ขั้นตอนการปฏิบัติงานของสำนักงานคดีศาลสูง ซึ่งจะมีขั้นตอนดังต่อไปนี้⁵

⁵ “ขั้นตอนการปฏิบัติงานคดีอาญาชั้นอุทธรณ์ ฎีกา ของสำนักงานคดีศาลสูง”,

ขั้นตอนที่ 1 การรับสำนวน สำนักงานคดีศาลสูงจะรับสำนวนคดีอาญามาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามระเบียบ ซึ่งสำนวนคดีนั้นได้แก่ สำนวนคดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง และสำนวนคดีที่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกามีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจเอกสารสำนวนเบื้องต้น นิติกรประจำสำนักงานคดีศาลสูงจะทำการตรวจสำนวนคดี เอกสาร ความถูกต้องตามระเบียบการดำเนินคดีอาญาชั้นอุทธรณ์ ฎีกา จากนั้นจะทำการลงสารบบ และเสนอสำนวนต่ออัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลสูงเพื่อพิจารณาสำนวน เมื่ออัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลสูงพิจารณาสำนวนเสร็จแล้ว จะส่งจ่ายสำนวนให้ผู้รับผิดชอบตรวจสำนวนคดีและทำความเข้าใจคดี

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอสั่งการ ในขั้นตอนนี้อัยการเจ้าของสำนวนจะทำการตรวจสำนวน เมื่อเอกสารในสำนวนครบถ้วนถูกต้องตามระเบียบการ จากนั้นก็จะดำเนินการพิจารณาสั่งสำนวน ทำความเห็นเสนอสำนวน โดยสามารถแบ่งความเห็นในขั้นตอนนี้ได้ดังนี้

1. เสนอสำนวนโดยมีความเห็นควรอุทธรณ์ ฎีกา อัยการศาลสูงก็จะทำการเสนอร่างอุทธรณ์ ฎีกา
2. เสนอความเห็นโดยมีความเห็นไม่อุทธรณ์ ฎีกา ซึ่งจะต้องมีการตรวจสอบความเห็นของพนักงานอัยการสำหรับกรณีนี้ต่อไป
3. เสนอสำนวนโดยมีความเห็นให้ยุติการดำเนินคดี เป็นกรณีที่สิทธิในการฟ้องคดีอาญาได้ระงับไป
4. ทำความเห็นกรณีจำเลยอุทธรณ์ ฎีกา เมื่อจำเลยอุทธรณ์ ฎีกา อัยการศาลชั้นต้นจะส่งสำนวนมาพร้อมกับสำเนาจำเลยอุทธรณ์ ฎีกา จากนั้นพนักงานอัยการศาลสูงจะทำความเข้าใจว่าควรจะแก้อุทธรณ์ ฎีกา หรือไม่แก้อุทธรณ์ ฎีกา ที่จำเลยเป็นฝ่ายยื่นต่อศาล

ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติหลังมีคำสั่ง เป็นการดำเนินคดีหลังมีคำสั่งเกี่ยวกับคดีชั้นศาลสูง แบ่งออกได้ดังนี้

1. กรณีสั่งอุทธรณ์ หรือฎีกา มีขั้นตอนปฏิบัติ ดังนี้
 - (1) ลงสารบบ
 - (2) พิมพ์คำฟ้องอุทธรณ์ หรือคำฟ้องฎีกา
 - (3) ตรวจคำฟ้องอุทธรณ์ หรือคำฟ้องฎีกา และยื่นคำฟ้อง
 - (4) นิติกรตรวจสอบคำสั่งศาลเกี่ยวกับอุทธรณ์ หรือฎีกา ว่ารับหรือไม่ เพื่อแจ้งเจ้าของสำนวนดำเนินการ

2. กรณีสั่งไม่อุทธรณ์หรือไม่ฎีกา มีขั้นตอนปฏิบัติ ดังนี้

- (1) ลงจำหน่ายสารบบ
 - (2) คืบคำนวณสำนักงานคดีต้นสังกัดเดิม เพื่อเสนอผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (กรณีในกรุงเทพมหานคร) หรือผู้ว่าราชการจังหวัด (กรณีในต่างจังหวัด) แล้วแต่กรณี
 - 3. กรณีมีคำสั่งให้ยุติการดำเนินคดี ให้ยุติกรณีบริบูรณ์ มีขั้นตอนปฏิบัติ ดังนี้
 - (1) ลงจำหน่ายสารบบ
 - (2) คืบคำนวณสำนักงานคดีต้นสังกัด
- ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินการหลังคดีถึงที่สุด เมื่อคดีถึงที่สุดโดยคำพิพากษาศาลฎีกา มีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้
- 1. ลงจำหน่ายสารบบ
 - 2. คัดส่งคำพิพากษาศาลฎีกาเสนอสำนักงานอัยการสูงสุด

4.2 วิเคราะห์แนวปฏิบัติของพนักงานอัยการในชั้นอุทธรณ์ฎีกา

4.2.1 ปัญหาในการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการในชั้นอุทธรณ์ฎีกา

สำหรับขั้นตอนในทางปฏิบัติของพนักงานอัยการเมื่อคดีอาญาได้มีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นแล้ว สำนักงานคดีจะถูกส่งมาที่สำนักงานคดีศาลสูงและอัยการศาลสูงจะเป็นผู้ที่เข้ามาดำเนินการต่อจากพนักงานอัยการในศาลชั้นต้น เพื่อนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ (ในกรณีที่จะต้องได้รับการพิจารณาจากศาลอุทธรณ์) ซึ่งในทางปฏิบัติของพนักงานอัยการนั้นย่อมเกิดปัญหาจากขั้นตอนในการปฏิบัติงานได้เช่นกัน

4.2.1.1 ปัญหาการเสนอสำนวนต่อสำนักงานคดีศาลสูง

กรณีศาลพิพากษายกฟ้อง หรือเป็นคดีที่มีเหตุต้องอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลนั้น ทางปฏิบัติแม้ว่าศาลได้อ่านคำพิพากษาแล้ว แต่คำพิพากษายังมิได้พิมพ์เสร็จสมบูรณ์ การขอคัดคำพิพากษาจึงยังไม่สามารถทำได้ เพราะศาลจะอนุญาตให้คัดได้ต่อเมื่อพิมพ์คำพิพากษาเสร็จสมบูรณ์เสียก่อน ซึ่งมักจะล่วงพ้นกำหนดระยะเวลา 15 วัน นับแต่อ่านคำพิพากษา นอกจากนั้น คดียังต้องขอคัดคำเบิกความพยานโจทก์พร้อมเอกสารที่น่าส่งศาลไว้แล้ว เพื่อเสนออัยการศาลสูง การที่ต้องเสนอภายในระยะเวลา 7 วัน หรือ 15 วัน มักจะไม่สามารถที่จะปฏิบัติได้

ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 138 กำหนดให้เสนอสำนวนพร้อมด้วยรายงานคดี (อ.ก. 13) และความเห็นชั้น

ศาลพิพากษา (อ.ก. 14) ย่อมหมายความว่ารวมถึงเอกสารต่าง ๆ เช่น คำพิพากษา คำเบิกความพยาน เอกสารที่ได้ส่งศาลไว้ด้วย เพราะถ้าไม่ส่งพร้อมสำนวนแล้ว ในทางปฏิบัติัยการศาลสูงก็จะสั่งให้คัดส่งเช่นกัน

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัตินี้ ทางพนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้น จะรอการเสนอสำนวนจนกว่าได้คำพิพากษาและคำเบิกความพยาน พร้อมเอกสารที่ส่งศาลครบถ้วนแล้ว จึงจะเสนออัยการศาลสูงเพื่อสั่งและถ้าใกล้ครบกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกา ก็จะดำเนินการยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาให้แทนด้วย

การที่พนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้นไม่อาจเสนอสำนวนภายในกำหนดดังกล่าวไม่อาจถือว่าเป็นความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่สามารถเสนอได้ทันตามกำหนด สำนักงานอัยการสูงสุดอาจต้องดำเนินการแก้ไขเรื่องกำหนดระยะเวลาที่ต้องเสนอนี้เสียใหม่เพื่อให้ดำเนินการเสนอได้ทัน สำหรับพนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้นผู้ดำเนินคดี ซึ่งหากสามารถคาดเดาได้ว่าศาลจะพิพากษาคืออย่างไร เช่น น่าจะพิพากษายกฟ้องหรือก้ำกึ่งระหว่างยกฟ้องกับการลงโทษอย่างนี้ก็ควรดำเนินการขอคัดคำพยานโจทก์พร้อมเอกสารที่ส่งศาลไว้หลังสืบพยานโจทก์เสร็จแล้ว แต่ก่อนศาลมีคำพิพากษาไว้เป็นการล่วงหน้าและเมื่อศาลมีคำพิพากษาออกมาจะดำเนินการเสนอได้ทันในกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ได้ด้วย⁶

4.2.1.2 ปัญหาในเรื่องการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา การยื่นคำแก้อุทธรณ์หรือฎีกา

ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 141 และ 145 ได้เพิ่มเติมหน้าที่ของสำนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้นในเรื่องการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา การยื่นคำแก้อุทธรณ์หรือคำแก้ฎีกา การยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกา ดังนั้น ในขั้นนี้จึงขอกล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการยื่นอุทธรณ์และฎีกา และ คำแก้อุทธรณ์ คำแก้ฎีกา ดังนี้

1. ศาลที่จะยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา อาจทำให้สับสนว่าจะยื่นต่อศาลอุทธรณ์ได้ ความจริงแล้วไม่ได้ การยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาจะต้องยื่นต่อศาลชั้นต้นเท่านั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 198 และ 216

⁶ พรศักดิ์ ศรีณรงค์, “การดำเนินคดีอาญาชั้นอุทธรณ์และฎีกาของพนักงานอัยการ”, งานเอกสารวิชาการ การอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 12 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2552, น. 69-70.

2. ระยะเวลาที่จะต้องยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา คือ หนึ่งเดือนนับแต่วันที่อ่าน หรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษา หรือคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ หรือฎีกาแล้วแต่กรณีฟัง ตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 198 และ 216 และต้องพิจารณาให้ดีกว่าคดีนั้นมีการนัดฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชอบหรือไม่ คู่ความฝ่ายที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้ทราบหรือถือว่าได้ทราบคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์แล้วแต่กรณีโดยชอบแล้วหรือไม่ ดังนั้น ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่ทราบนัด การที่ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งจะถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นทราบคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยชอบแล้วไม่ได้ ระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาจึงยังไม่เริ่มนับ

สำหรับการเริ่มนับระยะเวลาฎีกาตามมาตรา 216 พนักงานอัยการโจทก์ต้องระวังให้ดีว่า คดีนี้มีการนัดฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์โดยชอบหรือไม่ ในกรณีที่ศาลไม่มีหมายนัดโดยชอบแต่ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งอุทธรณ์ลับหลังโจทก์ ซึ่งต้องถือว่าไม่ใช่ความผิดของโจทก์ที่ไม่มาฟังคำพิพากษา อย่างนี้สำนักงานอัยการสูงสุดวางข้อกำหนดห้ามมิให้พนักงานอัยการคนใดลงชื่อรับทราบคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ แต่ให้ดำเนินการยื่นคำร้องให้ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ให้โจทก์ฟังใหม่ เมื่ออ่านเมื่อใดจึงจะถือได้ว่าโจทก์ทราบคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ในวันนั้น⁷ กำหนดระยะเวลาฎีกาตามมาตรา 216 จึงจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่อ่านให้โจทก์ฟังตามที่โจทก์ขอให้อ่านให้ฟังไม่ใช่เป็นกรณีถือว่าได้อ่านให้โจทก์ฟัง สำหรับกรณีฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาส่งสำนักงานอัยการสูงสุดให้ใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับเรื่องการฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์โดยอนุโลม แต่ทางปฏิบัติคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกามักไม่ค่อยจะมีปัญหา ทั้งนี้เพราะว่าเมื่อมีคำพิพากษาศาลฎีกาแล้ว คดีถือว่าถึงที่สุดจะดำเนินการต่อไปไม่ได้

3. ปัญหากรณีมีคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาของพนักงานอัยการนั้น พนักงานอัยการในส่วนใดมีหน้าที่ดำเนินการ

ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 141 กำหนดให้การขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ ฎีกา หรือแก้อุทธรณ์ฎีกา ให้อัยการศาลสูงเป็นผู้ทำคำร้องและลงนามเป็นผู้ยื่นคำร้อง ถ้าสำนวนยังคงอยู่ที่สำนักงานประจำศาลชั้นต้น ให้พนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้นเป็นผู้ดำเนินการ

⁷ หนังสือกรมอัยการที่ มท 1207/ว27 ลงวันที่ 28 มีนาคม 2532 และหนังสือสำนักอัยการสูงสุด ที่ วช 0018.2/ว44 ลงวันที่ 16 มิถุนายน 2536 แก้ไขข้อกำหนดดังกล่าว

การยื่นคำร้องและติดตามผลการดำเนินการ การฟังคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นหน้าที่
ของสำนักงานประจำศาลชั้นต้น เมื่อดำเนินการแล้วให้รายงานผลการดำเนินการและคำสั่งศาลให้
อัยการศาลสูงทราบโดยเร็ว

แสดงว่าพนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้นมีหน้าที่ยื่นคำร้อง ติดตามผล รายงานผล
แต่ผู้ทำคำร้องต้องดูว่าสำนวนอยู่ที่ใคร ผู้นั้นเป็นผู้ทำ กล่าวคือทราบได้ที่ยังมิได้เสนอความเห็น
ควรอุทธรณ์หรือควรฎีกาหรือไม่ประการใด พนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้นจะต้องดำเนินการยื่น
คำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วแต่กรณี

ถ้าศาลชั้นต้นที่พนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้นยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์
หรือฎีกาไว้แล้วแต่กรณี ได้มีคำสั่งไม่อนุญาตให้ขยายระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกา พนักงานอัยการ
ควรดำเนินการอย่างไรต่อไป

พนักงานอัยการมีวิธีการดำเนินการได้สองวิธีด้วยกันคือ

(1) พนักงานอัยการโจทก์ต้องดำเนินการทำฟ้องอุทธรณ์หรือฟ้องฎีกาแล้วแต่กรณีแล้ว
ดำเนินการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วแต่กรณีต่อศาลให้ทันก่อนสิ้นสุดระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกา
ตามลำดับ หรือ

(2) ดำเนินการยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นต่อไป สำหรับการอุทธรณ์กรณีนี้ ต้อง
อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์เท่านั้น ไม่ว่าเป็นการยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกา โดย
ต้องทำเป็นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งขึ้นไป ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งประการใดสามารถฎีกาต่อไปยังศาล
ฎีกาตามลำดับได้ สาเหตุที่ต้องทำการอุทธรณ์ฎีกาตามลำดับขึ้นไปเป็นเพราะเรื่องการอนุญาตให้
การขยายระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาของศาลชั้นต้นนั้น เป็นอำนาจของศาลชั้นต้นเอง หรือกล่าว
อีกนัยหนึ่งว่า เป็นเรื่องศาลชั้นต้นทำเองมิใช่ทำแทนศาลสูง ดังนั้น ถ้าไม่ดำเนินการให้เป็นไป
ตามลำดับชั้นศาล เช่น ศาลชั้นต้นไม่อนุญาตให้ขยายระยะเวลาฎีกา จะต้องอุทธรณ์คำสั่งต่อ
ศาลอุทธรณ์ หากทำเป็นฎีกาต่อศาลฎีกาโดยตรงแล้ว ศาลฎีกาเห็นว่าเป็นการไม่ชอบและไม่รับ
วินิจฉัยให้⁸

ในกรณีตามข้อ

(1) นั้น ผู้เขียนเห็นว่าอัยการศาลสูงเท่านั้นที่ผู้ทำอุทธรณ์หรือฎีกา
ตามนัยระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.
2547 ข้อ 132, 133 และ 136 แต่สำหรับในกรณี ตามข้อ (2) เห็นว่าต้องพิจารณาว่าพนักงาน
อัยการผู้ใดเป็นผู้ทำคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกา ผู้ใดเป็นผู้ทำคำร้องผู้หนึ่งพึงต้องมี

⁸ คำสั่งคำร้องฎีกาที่ 648/2516 , 884/2527 , คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4039/2534 สืบค้น
จาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

หน้าที่ทำคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ขยายระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วแต่กรณีด้วย ทั้งนี้ เพราะว่าการยื่นนี้ไม่ใช่เป็นกรณีที่ทำคำฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกา ได้แย้งคัดค้านคำพิพากษาศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์แต่ประการใด กรณีจึงไม่เข้าความหมายตามที่ระบุไว้ตามนัยระเบียบสำนักงาน อัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ดังกล่าว จึงไม่เป็นการบังคับว่าอัยการศาลสูงเท่านั้นจะเป็นผู้ดำเนินการ

การยื่นอุทธรณ์ฎีกาไม่ควรจะต้องรอไต่ขึ้นในวันหรือใกล้วันสุดท้าย เพราะหากมี

ข้อบกพร่องหรือผิดพลาดอย่างใดแล้ว อาจแก้ไขไม่ทัน ทำให้เป็นผลเสียหายแก่คดีได้

ปัญหาสำคัญที่ควรระวังในเรื่องนี้อีกประการหนึ่งคือ ในกรณีที่ศาลชั้นต้นอนุญาตให้ ขยายระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาตามคำร้องขอขยายของโจทก์ แต่ให้ไม่เต็มตามคำขอ เช่น ยื่นคำ ขยายออกไป 30 วัน แต่ศาลชั้นต้นให้ขยายเพียง 20 วัน สำนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้น มิได้แจ้งให้อัยการศาลสูงทราบว่า ศาลอนุญาตให้ขยายระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาถึงเมื่อใด จึง เกิดข้อผิดพลาดขึ้นว่า อัยการศาลสูงเมื่อพิจารณาแต่คำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกา แล้วเข้าใจว่าอนุญาตเต็มตามขอ เมื่ออัยการศาลสูงมีคำสั่งอุทธรณ์หรือฎีกาเสร็จแล้วได้ยื่นอุทธรณ์ หรือฎีกาไป ปรากฏว่าศาลชั้นต้นจะมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วแต่กรณี โดยเหตุผลว่าล่วง พ้นกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว ซึ่งอาจเกิดความเสียหายแก่คดีได้

แต่เดิมการยื่นคำฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกา คำแก้อุทธรณ์หรือฎีกา เดิมระเบียบสำนักงาน อัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2545 ข้อ 15 เป็นหน้าที่ของ สำนักงานประจำศาลชั้นต้น ปัจจุบันระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา ของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 145 ในต่างจังหวัดเป็นหน้าที่ของสำนักงานประจำศาล ชั้นต้น แต่ถ้าเป็นกรุงเทพมหานครเป็นหน้าที่ของสำนักงานอัยการศาลสูง แต่การรับฟังคำสั่งศาล ตามข้อ 142 กลับให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานประจำศาลชั้นต้น

ปัญหาที่เกิดขึ้นสำนักงานประจำศาลชั้นต้นในต่างจังหวัดจะมีอัยการศาลสูงเขตไป ประจำ ถ้าไม่มีจะมีอัยการจังหวัดทำหน้าที่แทนย่อมไม่มีปัญหาในการยื่นนี้ แต่ใน กรุงเทพมหานครนั้น จะเกิดปัญหาในทางปฏิบัติอย่างมาก เพราะสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดี ศาลสูงในกรุงเทพมหานครรับผิดชอบงานของสำนักงานประจำศาลชั้นต้นหลายท้องที่ด้วยกัน เช่น สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลสูง 2 (กรุงเทพใต้) รับผิดชอบงานของสำนักงานอัยการพิเศษ ฝ่ายคดีอาญากรุงเทพใต้ อัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลแขวง 2 (ดุสิต) อัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลแขวง 3 (พระนครใต้) อัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลแขวง 4 (พระโขนง) อัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลแขวง 5 (ปทุมวัน) ซึ่งแต่ละท้องที่อยู่ห่างกันการเดินทางลำบาก ในกรณีเร่งด่วนอาจทำให้ไม่ทันกำหนด

และความคุ้นเคยของเจ้าหน้าที่สำนักงานคดีศาลสูงกับเจ้าหน้าที่ของศาลต่าง ๆ ย่อมน้อยกว่าเจ้าหน้าที่ของสำนักงานประจำศาลชั้นต้น และเมื่อเย็นแล้วกลับเป็นหน้าที่ของสำนักงานประจำศาลชั้นต้นที่ต้องคอยฟังคำสั่ง รายงานอัยการศาลสูงทราบอีกชั้นหนึ่ง⁹

4.2.1.3 ปัญหาในชั้นอุทธรณ์ฎีกาเมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งรับ

ในกรณีที่ยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว ศาลชั้นต้นมีคำสั่งรับหรือไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกา พนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้นมีหน้าที่ต้องแจ้งคำสั่งที่สั่งรับหรือไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกา ให้อัยการศาลสูงทราบเพื่อดำเนินการต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกา ต้องดำเนินการแจ้งให้ทราบโดยเร็วด้วย เพราะว่าในกรณีที่อัยการศาลสูงต้องการจะอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกา จะมีระยะเวลาให้ดำเนินการเพียง 15 วัน นับแต่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งเท่านั้น¹ . ในกรณีศาลชั้นต้นมีคำสั่งรับอุทธรณ์หรือฎีกาก็อาจมีปัญหาก่อขึ้นได้เช่นกัน เช่น การที่กฎหมายกำหนดให้ศาลชั้นต้นส่งสำเนาอุทธรณ์หรือฎีกาให้อีกฝ่ายหนึ่งแก่นั้น หมายถึงว่า โจทก์ผู้อุทธรณ์หรือฎีกามีหน้าที่ต้องระบุที่อยู่แน่นอนของจำเลย เพื่อให้ศาลนำส่งสำเนาแก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ ในกรณีที่จำเลยมีที่อยู่ไม่แน่นอน หรือในกรณีที่ไม่สามารถส่งสำเนาอุทธรณ์หรือฎีกาให้แก่จำเลยตามที่อยู่ที่โจทก์ระบุไว้ เพราะปรากฏว่าไม่มีตัวจำเลยในที่อยู่ดังกล่าว หรือเพราะเหตุอื่นศาลชั้นต้นจะมีการสอบโจทก์เกี่ยวกับเรื่องนี้โดยวิธีหมายแจ้งโจทก์ทราบแล้วกำหนดระยะเวลาให้โจทก์แถลงต่อศาลว่า โจทก์ต้องการดำเนินการอย่างไรต่อไป ซึ่งในเรื่องนี้เห็นว่าศาลชั้นต้นมีอำนาจทำได้ เพราะไม่ใช่กรณีที่ศาลชั้นต้นไม่ส่งสำเนาอุทธรณ์หรือฎีกาทั้ง ๆ ที่เป็นหน้าที่ของศาล แต่เป็นเรื่องที่ศาลได้ดำเนินการส่งสำเนาแล้ว แต่เกิดข้อขัดข้องในการส่ง ทำให้ส่งให้จำเลยไม่ได้เพราะมีเหตุดังกล่าว และเห็นเพิ่มเติมว่าเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการโจทก์ที่ต้องดำเนินการด้วยและเป็นหน้าที่ของอัยการศาลสูงเป็นผู้ดำเนินการ

2 . ในกรณีส่งสำเนาอุทธรณ์หรือฎีกาให้จำเลยไม่ได้ ถ้าการส่งสำเนาอุทธรณ์หรือฎีกาให้จำเลยไม่ได้มาจากหาตัวไม่พบ หรือหลบหนี หรือจงใจไม่รับสำเนาอุทธรณ์หรือฎีกา ศาลชั้นต้นจะส่งสำเนาไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไป และศาลอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วแต่กรณีมีอำนาจดำเนินคดีต่อไปได้ ซึ่งต่างกับการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นที่ต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อหน้าจำเลย ถ้าไม่มีตัวจำเลยเพราะจำเลยหลบหนีศาลชั้นต้นจะพิจารณาคดีต่อไปไม่ได้¹⁰

⁹ พรศักดิ์ ศรีณรงค์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 6, น. 66.

¹⁰ เฟิงอ้าง, น. 67.

ปัญหาว่ากรณีใดถือว่าจำเลยหาตัวไม่พบ หรือหลบหนี หรือจงใจไม่รับสำนวนอุทธรณ์ หรือฎีกา ให้พิจารณาจากตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้ คือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 583/2508 (ประชุมใหญ่) ¹¹ ในกรณีส่งสำเนาฎีกาให้จำเลยไม่ได้ เนื่องจากจำเลยออกไปนอกประเทศไทยนั้น ถือว่าส่งไม่ได้เพราะหาตัวไม่พบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1835/2530 ¹² พนักงานเดินหมายนำสำเนาอุทธรณ์ของโจทก์ไปส่งให้แก่จำเลย 2 ครั้ง ณ ภูมิลำเนาตามฟ้อง แต่ไม่พบจำเลย พบแต่ประตูบ้านปิดใส่กุญแจ สอบถามบ้านข้างเคียงไม่มีผู้ใดทราบว่าจำเลยไปไหน แสดงว่าการที่พนักงานเดินหมายไม่พบ จำเลยอาจเป็นเพราะว่าจำเลยไม่อยู่บ้าน หรือออกไปทำงานเช้าและกลับในตอนเย็นดังที่จำเลยกล่าวอ้างก็ได้ ถือไม่ได้ว่าการส่งสำเนาอุทธรณ์ของโจทก์ให้จำเลยไม่ได้นั้น เป็นเพราะหาตัวไม่พบ หรือหลบหนี หรือจงใจไม่รับสำเนาอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 201 การพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ไม่ชอบตามมาตรา 200

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2081-2082/2497 ¹³ ศาลชั้นต้นส่งสำเนาอุทธรณ์ให้จำเลยไม่ได้ โจทก์ร้องขอต่อศาลอุทธรณ์สั่งให้ศาลชั้นต้นออกหมายจับจำเลย (ตามมาตรา 207) ศาลอุทธรณ์สั่งว่าการส่งสำเนาฟ้องเป็นหน้าที่ของศาลชั้นต้น เรื่องนี้ปรากฏว่ายังส่งสำเนาฟ้องอุทธรณ์ให้จำเลยไม่ได้ โจทก์ขอที่จะร้องต่อศาลชั้นต้น จะมาร้องต่อศาลอุทธรณ์ให้ศาลอุทธรณ์สั่งศาลชั้นต้นออกหมายจับไม่ได้ ให้ยกคำร้อง โจทก์ฎีกาขอให้กลับคำสั่งศาลอุทธรณ์ ให้ศาลอุทธรณ์สั่งให้ศาลชั้นต้นออกหมายจับจำเลย ศาลฎีกาได้ประชุมใหญ่วินิจฉัยว่า ศาลนี้เห็นด้วยศาลอุทธรณ์ว่า การส่งสำเนาฟ้องอุทธรณ์ให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นหน้าที่ของศาลชั้นต้น จึงขอที่โจทก์จะร้องขอหมายจับต่อศาลชั้นต้นตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 130/2482 ที่โจทก์อ้างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 207 นั้น บทมาตรา 207 ก็มีได้บังคับศาลอุทธรณ์ เป็นแต่ให้อำนาจศาลอุทธรณ์ที่จะพิจารณาสั่งแล้วแต่กรณี กรณีนี้เป็นเรื่องขอหมายจับเพราะเหตุที่ส่งสำเนาฟ้องอุทธรณ์ให้จำเลยไม่ได้ การขอหมายจับจึงเพื่อให้มารับสำเนาฟ้องอุทธรณ์ คำขอของโจทก์ที่

¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 583/2508 (ประชุมใหญ่) สืบค้นจาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1835/2530 สืบค้นจาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2081-2082/2497 สืบค้นจาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

ขอให้ศาลฎีกาสั่งกลับคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ แล้วให้ศาลอุทธรณ์สั่งให้ศาลชั้นต้นออกหมายจับจำเลยเพราะเหตุที่ไม่ได้รับสำเนาฟ้องอุทธรณ์ของโจทก์นั้นไม่ชอบ ให้ยกฎีกา พิพากษายืนจากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว ทำให้มองไปในทางว่า กรณีส่งสำเนาอุทธรณ์หรือฎีกาให้จำเลยไม่ได้ โจทก์ยอมขอให้ศาลชั้นต้นออกหมายจับจำเลยได้ แต่มิใช่เป็นเรื่องกรณีมาตรา 207 ซึ่งผู้เขียนไม่แน่ใจว่าจะทำได้ เพราะการให้ขอออกหมายจับเพื่อให้มารับสำเนาอุทธรณ์หรือฎีกา ไม่เข้าเหตุที่จะออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66, 182 และมิใช่กรณีตามมาตรา 7 จึงไม่รู้ว่าศาลชั้นต้นจะอาศัยอำนาจตามกฎหมายใดมาออกหมายจับจำเลยในกรณีนี้ได้

4.2.1.4 ปัญหากรณีศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือไม่รับฎีกา

- 1 เมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกา พนักงานอัยการโจทก์สามารถมีทางแก้
- 2 วิธีด้วยกันคือ

(ก) ดำเนินการยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งที่ไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 198 ทวิ, มาตรา 224 ซึ่งคำสั่งของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีเป็นถึงที่สุด

(ข) ดำเนินการทำอุทธรณ์หรือฎีกาไปยื่นใหม่ตามคำสั่งไม่รับของศาลชั้นต้น ซึ่งอาจเป็นกรณีให้รับรองอุทธรณ์หรือฎีกา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ตี, มาตรา 221 แล้วยื่นใหม่ แต่ทั้งนี้ต้องกระทำภายในระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกา ปัญหาว่าในกรณีที่ยื่นอุทธรณ์คำสั่งตามข้อ (ก) แล้ว จะดำเนินการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาใหม่ตามข้อ (ข) ได้หรือไม่

ผู้เขียนมีความเห็นว่า น่าจะทำได้ การที่อุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกา ถือว่าอุทธรณ์หรือฎีกาเดิมอยู่ในระหว่างพิจารณาแล้ว การทำฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกาซึ่งเป็นคำฟ้องชนิดหนึ่งไปยื่นใหม่ต้องถือว่าเป็นฟ้องซ้อนชนิดหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 (1) ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ศาลชั้นต้นจะมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกาที่ยื่นใหม่ ในระหว่างที่รอคำสั่งศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา

2 ถ้าดำเนินการอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกาไว้แล้ว แต่ขอถอนคำร้องอุทธรณ์คำสั่ง แล้วยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาฉบับใหม่ โจทก์ทำได้หรือไม่

ในเบื้องต้นการทำอุทธรณ์หรือฎีกาไปยื่นใหม่ต้องอยู่ภายในระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาด้วย ถ้าล่วงพ้นระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วย่อมทำไม่ได้โดยแน่นอน แต่ถ้าอยู่ภายในระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว ต้องพิจารณาต่อไปว่า การยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาใหม่นี้ อุทธรณ์

หรือฎีกาที่ยื่นใหม่เหมือนอุทธรณ์หรือฎีกาเดิมที่ศาลชั้นต้นเคยมีคำสั่งไม่รับไว้หรือไม่ ถ้าเป็นเรื่องเหมือนเดิมย่อมทำไม่ได้ เพราะคำสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกาของศาลชั้นต้นยังคงมีผลบังคับอยู่ ดังนั้นแม้ศาลชั้นต้นจะมีคำสั่งรับอุทธรณ์หรือฎีกาฉบับหลัง คำสั่งรับอุทธรณ์หรือฎีกาฉบับหลังของศาลชั้นต้นไม่ชอบแต่ถ้าทำอุทธรณ์หรือฎีกาใหม่ เป็นการทำอุทธรณ์หรือฎีกาเรื่องใหม่ คนละเรื่องกับในเรื่องเดิมที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับ เช่น ศาลชั้นต้นสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกาว่าเป็นปัญหาข้อเท็จจริงต้องห้ามอุทธรณ์หรือฎีกา แล้วโจทก์ทำอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายไปยื่นต่อศาลใหม่อีกครั้งหนึ่ง โจทก์ย่อมทำได้โดยไม่ถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ¹⁴

4.2.1.5 ปัญหากรณีพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่อุทธรณ์ฎีกา โดยที่ผู้เสียหายมิได้เข้าร่วมเป็นโจทก์

ในกรณีที่พนักงานอัยการผู้มีอำนาจออกคำสั่งไม่อุทธรณ์หรือคำสั่งไม่ฎีกา ในกรุงเทพมหานครต้องส่งสำนวนพร้อมความเห็นไปยังผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือรองหรือผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ส่วนในต่างจังหวัดต้องส่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้พิจารณาว่าจะเห็นด้วยหรือแย้งคำสั่งของพนักงานอัยการหรือไม่ ถ้าไม่แย้งคำสั่งดังกล่าวก็ถือว่าคำสั่งของพนักงานอัยการเป็นอันเด็ดขาด หากแย้งต้องส่งสำนวนพร้อมความเห็นและความเห็นแย้งไปยังอัยการสูงสุดเพื่อชี้ขาด หากอัยการสูงสุดชี้ขาดว่าไม่ฟ้องตามความเห็นของพนักงานอัยการถือเป็นคำสั่งเด็ดขาด แต่หากอัยการสูงสุดมีคำสั่งตามความเห็นแย้งคือ สั่งให้อุทธรณ์ฎีกาก็ให้พนักงานอัยการผู้มีอำนาจยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาตามคำสั่งชี้ขาดของอัยการสูงสุดต่อไป

ผู้เขียนเห็นว่าควรให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือรองหรือผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ว่าราชการจังหวัดทำความเห็นแย้งคำสั่งไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกาได้นี้ เป็นวิธีควบคุมการดำเนินคดีของอัยการอย่างหนึ่ง เหตุที่ให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนเข้าควบคุมการดำเนินคดีของอัยการนั้น เป็นเพราะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย อำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาก่อนมาถึงศาลคือการสืบสวนสอบสวนทั้งหมดเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน โดยที่อัยการไม่มีอำนาจเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย อัยการมีฐานะเป็นเพียง “ผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล” เท่านั้น ฉะนั้นเมื่อพนักงานอัยการจะไม่อุทธรณ์ฎีกาจึงต้องให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนเห็นชอบเสียก่อน การควบคุมการดำเนินคดีของอัยการโดยความเห็นแย้งของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือรองหรือผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ว่าราชการจังหวัดนี้เป็นการผิดหลักการและขัดต่อเหตุผล เพราะการสั่งให้อุทธรณ์ฎีกาหรือไม่นั้น ถ้า

¹⁴ พรศักดิ์ ศรีณรงค์, อ้างแล้ว เิงอรพที่ 6, น. 69.

ให้ฝ่ายที่ทำการสืบสวนจับกุมและสอบสวนหาพยานหลักฐานมาแต่ต้นเป็นผู้วินิจฉัย ผู้นั้นย่อมจะเชื่อมั่นในพยานหลักฐานที่ฝ่ายนั้นเองเป็นผู้เสนอรวบรวมมาเป็นธรรมดา ยากที่จะมีความเป็นกลาง อีกประการหนึ่ง การที่จะวินิจฉัยว่าการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิดตามกฎหมายหรือไม่ ต้องใช้ความรู้ในทางกฎหมาย และอาศัยความชำนาญในการฟ้องร้องคดีเป็นอย่างมาก อัยการซึ่งได้รับการศึกษาอบรมฝึกฝนในวิชากฎหมายมาโดยตรงย่อมมีความรู้ในทางกฎหมายมากกว่า และมีความชำนาญในการดำเนินคดีมากกว่าผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือรองหรือผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งแม้จะเป็นผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของพนักงานสอบสวนก็มิได้ศึกษาและมีความชำนาญมาในด้านนี้โดยตรง การให้ฝ่ายพนักงานสอบสวนควบคุมการดำเนินคดีของอัยการนี้เป็นการตรงข้ามกับวิธีการที่ประเทศอื่นๆ ใช้กันอยู่ ซึ่งพนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนและเป็นผู้ควบคุมการสอบสวนมาตั้งแต่ต้นจนตลอดถึงการดำเนินคดีในศาล

ในส่วนของผู้เสียหาย เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่อุทธรณ์ฎีกา ผู้เสียหายสามารถยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาได้ภายในกำหนดระยะเวลา แต่ผู้เสียหายที่จะมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้นั้นจะต้องได้เข้าร่วมเป็นโจทก์มาตั้งแต่ในศาลชั้นต้น หากมิได้เข้าร่วมเป็นโจทก์ย่อมไม่มีสิทธิที่จะอุทธรณ์ฎีกา หากอัยการมีคำสั่งไม่อุทธรณ์ฎีกาโดยขัดกับความประสงค์ของตนแล้วย่อมไม่อาจดำเนินการเพื่อนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลที่อยู่ในลำดับที่สูงกว่าได้ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นช่องว่างในการตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานอัยการโดยผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของจำเลยในคดี ซึ่งผู้เสียหายสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานอัยการได้เพียงการตรวจสอบตามกฎหมายอาญาโดยทั่วไป ตามที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 147 ถึงมาตรา 205 กำหนดไว้ อันถือเป็นการตรวจสอบการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมือง และข้าราชการชั้นสูงตามที่ได้บัญญัติไว้ให้เป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ซึ่งความผิดตามที่กฎหมายอาญาบัญญัติในมาตราต่างๆ เหล่านี้เป็นความผิดกับเฉพาะผู้เป็นเจ้าพนักงาน ซึ่งพนักงานอัยการก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวด้วย ทั้งนี้กฎหมายอาญาในกลุ่มมาตราดังกล่าวมุ่งประสงค์จะคุ้มครอง ความบริสุทธิ์แห่งตำแหน่งหรือความบริสุทธิ์แห่งอำนาจรัฐ ซึ่งเรียกว่า คุณธรรมทางกฎหมาย หมายถึงสภาวะที่พึงปรารถนาในทางสังคมที่กฎหมายต้องการจะประกันจากการล่วงละเมิด

ผู้เสียหายที่มีได้เข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการในศาลชั้นต้น อาจใช้วิธีการร้องเรียนไปยังหน่วยงานของพนักงานอัยการที่มีคำสั่งไม่อุทธรณ์ฎีกา เพื่อให้มีการตรวจสอบคำสั่งไม่อุทธรณ์ฎีกา โดยผู้เสียหายที่มีได้เข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการนั้นสามารถร้องเรียนได้ใน

ฐานะที่ตนเป็นประชาชน ตามหลัก public accountability เพื่อให้มีการตรวจสอบการออกคำสั่งไม่อุทธรณ์ฎีกา อันเป็นการดำเนินการโดยอาศัยสิทธิตามรัฐธรรมนูญ

นอกจากนี้หากพนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ทำให้ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาหรือพยานได้รับความเสียหายจากการออกคำสั่งดังกล่าว หากผู้ที่เสียหายจากการกระทำดังกล่าวประสงค์จะดำเนินคดีกับพนักงานอัยการผู้นั้น ให้สามารถยื่นคำร้องเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้ แต่ห้ามผู้ที่เสียหายจากกรณีดังกล่าวไปฟ้องต่อศาลโดยตรง กรณีนี้เพื่อต้องการให้ (ป.ป.ช.) ตรวจสอบเบื้องต้นว่าเรื่องที่กล่าวหาพนักงานอัยการนั้นมีมูลหรือไม่ หาก (ป.ป.ช.) เชื่อว่ามีมูลความผิด ก็ให้ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดดำเนินการพิจารณาฟ้องร้องดำเนินคดีต่อไป ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542¹⁵

4.2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการอุทธรณ์ฎีกาของพนักงานอัยการ

ในการพิจารณาว่าพนักงานอัยการจะอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาต่อศาลที่อยู่ในลำดับชั้นที่สูงหรือไม่ พนักงานอัยการจะพิจารณาจากข้อมูลต่างที่ได้รับจากศาลซึ่งได้ทำการพิพากษาคัดสินคดีไปแล้ว ทั้งคำพิพากษา การกำหนดโทษ และความเห็นเกี่ยวกับอัตราโทษของพนักงานอัยการเอง ซึ่งพิจารณาได้ดังนี้

4.2.2.1 คำพิพากษา

คำพิพากษาคดีอาญาของไทยมีหลักการเช่นเดียวกับของต่างประเทศ ที่กำหนดให้ศาลเมื่อเปิดการพิจารณาคดีใดแล้ว คดีนั้นจะสิ้นสุดจากศาลไปได้ก็แต่โดยคำพิพากษานั้น ซึ่งศาลอาจจะพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์อย่างใดอย่างหนึ่ง อันเป็นหลักประกันเสรีภาพของประชาชนว่าจะได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลเท่านั้น ศาลจะปฏิเสธไม่พิพากษาคดีไม่ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 185 กำหนดหลักการพิพากษาคดีไว้ ศาลจะวินิจฉัยชี้ขาด 2 กรณี คือ จะยกฟ้องโจทก์ หรือจะลงโทษจำเลย การวินิจฉัยชี้ขาดได้ต้องผ่าน

¹⁵ ธีระยุทธ รอดเจริญ, “มาตรการตรวจสอบดุลพินิจในการสั่งคดีอาญาของพนักงานอัยการ”, (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น. 71-72.

การพิจารณาพยานหลักฐานมาก่อน ศาลจะวินิจฉัยชี้ขาดทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ซึ่งศาลต้องให้เหตุผลประกอบในคำพิพากษานั้นด้วย

สำหรับคดีอุทธรณ์นั้นศาลไม่จำเป็นต้องให้เหตุผลในคำพิพากษา เนื่องจากในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 102 กำหนดอัตราโทษค่อนข้างต่ำ กล่าวคือในคดีอุทธรณ์เป็นโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเพื่อให้การพิจารณาคดีที่มีอยู่เป็นจำนวนมากเสร็จไปอย่างรวดเร็ว จึงได้ยกเว้นไม่ต้องให้เหตุผลในคำพิพากษา ดังจะเห็นได้ว่า ผู้พิพากษานายเดียวสามารถพิจารณาและพิพากษาได้ โดยไม่ต้องทำเป็นองค์คณะแต่อย่างใด ส่วนในคดีอาญาที่จำเลยรับสารภาพ และเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างต่ำไม่เกินห้าปี แม้ศาลจะไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 แต่ในคำพิพากษาศาลยังต้องให้เหตุผลว่า ทำไมศาลจึงเชื่อในคำรับสารภาพของจำเลย และเนื่องจากเป็นคดีที่อัตราโทษไม่สูงมากคือจำคุกได้น้อยกว่าห้าปี หากศาลพิจารณาเห็นว่ามีความผิดที่รับฟังได้ว่าคำรับสารภาพของจำเลยเป็นความจริง และเป็นการเพียงพอที่จะวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงได้ ศาลไม่จำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานได้

4.2.2.2 การกำหนดโทษ

เรื่องหลักเกณฑ์การกำหนดโทษนั้น หากพิจารณาทั้งจากประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วจะเห็นว่าไม่มีบทบัญญัติโดยตรงถึงเรื่องหลักเกณฑ์ในการพิจารณากำหนดโทษจำเลย ว่าพึงต้องคำนึงถึงสิ่งใดบ้าง ดังนั้น การกำหนดโทษจึงเป็นเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาล กล่าวคือ ศาลมีความเป็นอิสระที่จะลงโทษจำเลย เท่าที่ไม่เกินอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ซึ่งในทางปฏิบัติการกำหนดโทษจำเลยจะพิจารณาจากบัญชีระดับอัตราโทษ ข้อเท็จจริงที่ได้มาในระหว่างการดำเนินคดี และรายงานสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติ

1. พิจารณาจากบัญชีระดับอัตราโทษ

บัญชีระดับอัตราโทษหรือยี่ตอก เป็นคู่มือที่ศาลใช้ในลงโทษจำเลยในท้องที่ของศาลนั้นๆ โดยเป็นการกำหนดว่าลักษณะการกระทำความผิดอย่างเดียวกัน ควรจะกำหนดโทษให้เป็นอย่างเดียวกัน โดยไม่เกินหรือต่ำกว่าอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้¹⁶ ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความแตกต่างในการลงโทษ

¹⁶ วิชา มหาคุณ, “ผู้พิพากษากับการใช้ดุลพินิจในการลงโทษ”, *ตุลพาท* 24, น. 64, (มีนาคม - เมษายน 2520).

2. พิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ได้มาในระหว่างการดำเนินคดี

ความผิดที่จำเลยแต่ละคนกระทำไปนั้น แม้จะเป็นความผิดฐานเดียวกันแต่ข้อเท็จจริงในคดีเช่น ลักษณะการกระทำความผิด ลักษณะของผู้กระทำความผิด ฯลฯ ย่อมแตกต่างกันไป ดังนั้นในทางปฏิบัติการกำหนดโทษจำเลย นอกจากจะพิจารณาจากบัญชีระดับอัตราโทษแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) สภาพความผิด และพฤติการณ์แห่งคดี เวลาและสถานที่ในการกระทำความผิด
- (2) มูลเหตุในการกระทำความผิด
- (3) ผลกระทบต่อสาธารณชน
- (4) เหตุผลส่วนตัวของผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย
- (5) การพยายามบรรเทาผลร้ายและการชดเชยค่าเสียหาย
- (6) ความสามารถของผู้กระทำความผิดในการชำระค่าปรับ
- (7) ลักษณะส่วนตัวของผู้กระทำผิด

3. พิจารณาจากรายงานสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติ

ความสำคัญของรายงานสืบเสาะและพินิจที่มีต่อการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษของศาล เริ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีการนำเอาวิธีการคุมความประพฤติผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่มาใช้ ซึ่งทำให้แนวโน้มการลงโทษของไทยเปลี่ยนแปลงไป โดยเริ่มยอมรับความคิดว่า การลงโทษผู้กระทำความผิดควรคำนึงถึงการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับสู่สังคมโดยการหลีกเลี่ยงวิธีการจำคุกในระยะสั้น เช่นการใช้วิธีการคุมความประพฤติโดยการจัดให้ผู้กระทำความผิดกระทำกิจกรรมบริการสังคม หรือสาธารณะประโยชน์ตามที่พนักงานคุมประพฤติและผู้กระทำความผิดเห็นสมควร การให้ผู้กระทำความผิดเข้ารับการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกาย หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด กำหนดเงื่อนไขอื่นตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด เพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำหรือมีโอกาสกระทำความผิดขึ้นอีก เป็นต้น การนำเอาวิธีการเหล่านี้มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ศาลในฐานะผู้ทำหน้าที่กำหนดโทษจำเลย จำต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอ เพราะถ้าฟังบัญชีระดับอัตราโทษและข้อเท็จจริงที่ศาลได้มาในระหว่างดำเนินคดีไม่สามารถนำมาใช้ได้ อย่างเหมาะสม

4.2.2.3 การเสนอความเห็นของพนักงานอัยการเกี่ยวกับอัตราโทษ

บทบาทของพนักงานอัยการในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศในระบบซีวิลลอว์ หรือคอมมอนลอว์จะเห็นได้ว่า พนักงานอัยการต่างก็มีบทบาทอย่างมากในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

ของประชาชน และการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจในการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษ ซึ่งเป็นบทบาทที่พนักงานอัยการแสดงออกมานั้นจะต้องเป็นบทบาทของทนายแผ่นดิน คือเป็นบทบาทของตัวแทนหรือทนายของรัฐที่จะต้องตรวจสอบการทำงานขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ให้การอำนวยความสะดวกได้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อเป็นหลักประกันต่อผู้ที่ถูกตัดสินชี้ขาดว่าจะได้รับความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

องค์กรอัยการจะต้องคำนึงถึงการเป็นองค์กรกึ่งตุลาการ ซึ่งหมายความว่า ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนตามขั้นตอนขั้นสุดท้ายเป็นอำนาจและหน้าที่ของศาลยุติธรรมหรือตุลาการ แต่ก่อนที่จะขึ้นมาสู่ศาลนั้น ในการพิจารณาว่าบุคคลใดควรจะถูกฟ้องหรือไม่ พนักงานอัยการเป็นผู้วินิจฉัย ซึ่งจะต้องใช้หลักวิชาและเหตุผลแวดล้อมกรณี วินิจฉัยข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนด้วยความละเอียดรอบคอบ และมีอำนาจอิสระที่จะสั่งคดีให้เป็นไปตามเหตุผลและความยุติธรรมตามกฎหมาย โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมของคู่กรณี

พนักงานอัยการในต่างประเทศนั้น มีอำนาจควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน รวมตลอดทั้งการทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลและตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานขององค์กรศาล โดยเฉพาะการเข้ามามีบทบาทต่อการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษ ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจแก่พนักงานอัยการที่จะเข้ามามีบทบาทในส่วนนี้ โดยในประเทศเยอรมนีมีการแถลงการณ์ปิดคดีต่อศาลเกี่ยวกับอัตราโทษที่เหมาะสมที่จำเลยสมควรจะได้รับ หรือในประเทศฝรั่งเศส มีการทำความเห็นเกี่ยวกับอัตราโทษที่เหมาะสมที่จะลงแก่จำเลยไปในท้ายของคำฟ้องของพนักงานอัยการ เพื่อให้ศาลลงโทษจำเลยตามที่พนักงานอัยการเสนอมา ในกรณีที่โทษตามคำพิพากษามีได้เป็นไปตามที่พนักงานอัยการเสนอมา หรือพนักงานอัยการเห็นว่าโทษที่ลงแก่จำเลยนั้นไม่เหมาะสม พนักงานอัยการสามารถใช้สิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษานั้นได้

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยจะเห็นได้ว่า พนักงานอัยการในต่างประเทศสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางมากกว่าพนักงานอัยการในประเทศไทย ซึ่งพนักงานอัยการในประเทศไทยจะอ้างเพียงมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดเท่านั้น¹⁷ โดยจะไม่ใช้ดุลพินิจในการเสนออัตราโทษที่สมควรจะลงแก่จำเลยต่อศาลเหมือนดังเช่นพนักงานอัยการในต่างประเทศ

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (6)

กระบวนการยุติธรรมของไทยควรมีการคิดทบทวนถึงบทบาทในการให้พนักงานอัยการได้เข้ามามีบทบาทต่อการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษ รวมไปถึงการทำหน้าที่ของพนักงานอัยการในการให้ข้อมูลแก่ศาลเพื่อให้ศาลมีข้อมูลประกอบในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษ ทำให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดโทษจำเลยได้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นบทบาทในการกำหนดโทษในเบื้องต้น กล่าวคือ พนักงานอัยการสามารถที่จะเสนอความเห็นเกี่ยวกับอัตราโทษที่เหมาะสมที่จำเลยสมควรจะได้รับต่อศาลได้ และรวมไปถึงการใช้สิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาของศาลเมื่อเห็นว่าการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษแก่จำเลยไม่มีความเหมาะสมหรือชอบธรรม บทบาทของพนักงานอัยการดังกล่าวนี้ จะเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลในการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษให้เป็นไปอย่างยุติธรรมแก่คู่ความ และเป็นประโยชน์ต่อศาลทำให้ศาลมีแนวทางในการวางอัตราโทษแก่จำเลยให้มีความเหมาะสมกับตัวจำเลยเป็นรายบุคคลตามหลัก Individualization ซึ่งสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดในคดีอาญา และทำให้กระบวนการกำหนดโทษแก่จำเลยมีความน่าเชื่อถือ ทั้งการใช้ดุลพินิจออกคำสั่งในการอุทธรณ์ฎีกาของพนักงานอัยการเองมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เกี่ยวกับการเข้ามามีบทบาทของพนักงานอัยการต่อการตรวจสอบอำนาจการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษ ไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานอัยการที่จะสามารถเสนออัตราโทษที่เหมาะสมที่ควรลงแก่จำเลยต่อศาลได้ แต่ก็มิได้มีบทบัญญัติห้ามไว้ กรณีจึงมีปัญหว่าพนักงานอัยการจะสามารถเสนออัตราโทษดังกล่าวต่อศาลได้หรือไม่ ในกรณีนี้เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์หรือบทบังคับที่กำหนดว่าคำฟ้องจะต้องทำเป็นหนังสือ และมีรายละเอียดตาม (1)-(7) อันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่ในคำฟ้องจะต้องมีรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนด แต่ถ้าในกรณีที่คำฟ้องจะมีรายละเอียดอย่างอื่นนอกจาก (1)-(7) เช่น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอัตราโทษของพนักงานอัยการหรือข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือผู้กระทำความผิดอย่างกว้างขวาง กฎหมายก็มิได้มีบทต้องห้ามแต่อย่างใดและถือได้ว่าคำฟ้องนั้นไม่ขัดด้วยกฎหมาย แต่ในทางกลับกันในคำฟ้องควรมีรายละเอียดดังกล่าวด้วย ซึ่งจะ เป็นข้อมูลให้แก่ศาลเพื่อที่จะนำไปเป็นประโยชน์ในการใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษ ดังนั้น การที่พนักงานอัยการจะเสนออัตราโทษที่เหมาะสมที่ควรลงแก่จำเลยต่อศาลนั้น อันเป็นรายละเอียดที่อยู่นอกเหนือจากใน (1)-(7) ของมาตรา 158 แล้ว พนักงานอัยการจึงสามารถทำได้

4.2.3 การสังคดีเกี่ยวกับการอุทธรณ์ฎีกาของพนักงานอัยการ

เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาดัดสันคดีแล้ว ให้พนักงานอัยการพิจารณาความเห็น ดังนี้ ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสั่งให้อุทธรณ์ให้ออกคำสั่งให้อุทธรณ์ แต่ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่า คดีนี้ไม่ควรอุทธรณ์ต่อไปให้ออกคำสั่งไม่อุทธรณ์ ตามความของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 แต่ก่อนที่พนักงานอัยการจะสั่งคดีนั้น พนักงานอัยการต้องพิจารณาเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีก่อนเป็นลำดับแรก จากนั้นจึงจะพิจารณาเนื้อหาคดีเป็นลำดับถัดไป ดังนี้ การสังคดีของพนักงานอัยการจึงแยกออกเป็น 2 กรณีใหญ่ๆ คือ

4.2.3.1 การพิจารณาอำนาจดำเนินคดีของพนักงานอัยการ

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอำนาจดำเนินคดีของพนักงานอัยการคือ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับวิธีพิจารณาในการดำเนินคดีชั้นพนักงานอัยการ การวินิจฉัยเรื่องอำนาจในการดำเนินคดี ต้องกระทำ เป็นเบื้องต้น เพราะเป็นเงื่อนไขที่ต้องกระทำก่อน (pre-requisite) ฉะนั้น ก่อนที่พนักงานอัยการ จะพิจารณาสังคดีเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในเนื้อหาคดี พนักงานอัยการจะต้องพิจารณาในเบื้องต้น ก่อนว่า คดีนั้นมีเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี พนักงานอัยการก็จะพิจารณาเนื้อหาคดีต่อไป แต่ ตรงกันข้ามหากกรณีไม่มีเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี หรือกรณีมีเงื่อนไขระงับคดี พนักงานอัยการ จะสังคดีในเนื้อหาคดีไม่ได้

พนักงานอัยการจะต้องสังคดีกรณีมีเงื่อนไขระงับคดีอย่างไร กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ โดยตรงแต่ย่อมจะเป็นที่เข้าใจในตัวเองว่า เมื่อคดีมีเงื่อนไขระงับคดี พนักงานอัยการย่อมต้องสัง ระงับการดำเนินคดีหรือสั่งยุติการดำเนินคดีเพราะเหตุนั้นๆ¹⁸

4.2.3.2 การสังคดีเกี่ยวกับเนื้อหาของคดี

การสังคดีเกี่ยวกับเนื้อหาของคดี เป็นการสังคดีกรณีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเนื้อหาคดี คือ ข้อเท็จจริงในคดีใดคดีหนึ่งเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาและได้ฟ้องคดีจนมีคำพิพากษาแล้ว การสังคดีหลังจากศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาที่สำคัญคือ การสั่งให้อุทธรณ์และสั่งไม่ อุทธรณ์ อันเป็นเรื่องในเนื้อหาคดีอย่างแท้จริง

¹⁸ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549), น. 444.

(ก) คำสั่งให้อุทธรณ์ฎีกา

เป็นกรณีที่พนักงานอัยการไม่เห็นพ้องด้วยกับคำพิพากษา อาจเป็นกรณีไม่เห็นด้วยกับฐานความผิดของจำเลย อัตราโทษที่จำเลยได้รับ รวมทั้งการอุทธรณ์เพื่อประโยชน์ของจำเลยด้วย ในการมีคำสั่งเกี่ยวกับการอุทธรณ์ฎีกาของอัยการนั้น หากอัยการเห็นควรสั่งอุทธรณ์ ถือว่าไม่ต้องมีการตรวจสอบความเห็นในการสั่งอุทธรณ์ดังกล่าวอีก พนักงานอัยการสามารถออกคำสั่งอุทธรณ์และยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาศาลในลำดับที่สูงกว่าได้เลย

การที่พนักงานอัยการมีคำสั่งให้อุทธรณ์ ในการอุทธรณ์ของพนักงานอัยการนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ การอุทธรณ์ในลักษณะที่เป็นโทษแก่จำเลย และการอุทธรณ์ในลักษณะที่เป็นคุณแก่จำเลย

(1) การอุทธรณ์ในลักษณะที่เป็นโทษแก่จำเลย

บทบาทของพนักงานอัยการอันเป็นการรักษาความยุติธรรมให้กับสังคม เมื่อมีหลักฐานแน่ชัดว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด อันก่อให้เกิดความเสียหาย พนักงานอัยการต้องดำเนินการในฐานะที่เป็นผู้รักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย หากไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาโดยเห็นว่าคำพิพากษาของศาลนั้นพิพากษาให้จำเลยได้รับโทษน้อยกว่าความผิดที่จำเลยได้กระทำ พนักงานอัยการต้องทำหน้าที่ในการรักษาความยุติธรรม โดยการอุทธรณ์ฎีกาเพื่อให้ศาลในลำดับชั้นที่สูงกว่าได้พิจารณาโทษที่จำเลยสมควรจะได้รับ

สำหรับการอุทธรณ์ในลักษณะที่เป็นโทษแก่จำเลย จะขอยกตัวอย่างคดีข้อเท็จจริงที่จังหวัดบุรีรัมย์¹⁹ ซึ่งได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7562/2540

โดยพนักงานอัยการจังหวัดบุรีรัมย์ฟ้องว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาให้ทรัพย์สินแก่ผู้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ชื่อเสียง) ซึ่งจำเลยทั้งสองได้ลงมือกระทำความผิดแล้ว แต่กระทำไปไม่ตลอด เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจสืบทราบถึงการกระทำของจำเลยทั้งสองและจับจำเลยทั้งสองได้พร้อมกับยึดทรัพย์สินและอุปกรณ์ของกลาง ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 มาตรา 35 (1) , 91 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 22 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 17 , 33 , 80 , 83 ทรัพย์สินของกลางจำนวน 11,400,000 บาท กับของกลางอื่นตามบัญชีของกลางท้ายฟ้อง และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของจำเลยทั้งสองมีกำหนด 10 ปี

¹⁹ คณิต ฅ นคร, “การดำเนินคดีของพนักงานอัยการและคำพิพากษาของศาลในคดีข้อเท็จจริงที่จังหวัดบุรีรัมย์”, วารสารนิติศาสตร์, ฉบับที่ 1, ปีที่ 33, น. 1, (มี.ค. 2546).

ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ได้รับฟัง และเชื่อตามพยานหลักฐานที่พนักงานอัยการโจทก์นำสืบทั้งสิ้น แต่ศาลจังหวัดบุรีรัมย์เห็นว่า การกระทำของจำเลยที่ได้ความนั้นยังอยู่ในชั้นการเตรียมกระทำความผิด เนื่องจากจำเลยทั้งสองนำธนบัตรชนิดราคา 100 บาท กับชนิดราคา 20 บาท เย็บติดกันเป็นชุด รวมเป็นเงินชุดละ 120 บาท และใช้ตราประทับรูปยันต์ลงบนธนบัตรชนิดราคา 20 บาท อันเป็นการจัดหาและกระทำการตามขั้นตอนที่พร้อมให้ทรัพย์สินแก่บรรดาผู้เลือกตั้งได้ อันเป็นการกระทำที่อยู่ในชั้นเตรียมการ ซึ่งกฎหมายไม่ลงโทษการเตรียม จึงได้พิพากษายกฟ้อง แต่ให้รับของกลางทั้งหมด

พนักงานอัยการมีความเห็นว่า การกระทำของจำเลยเป็นการพยายามกระทำความผิดแล้ว หาใช่การเตรียมที่ไม่เป็นความผิดไม่ เพราะการที่จำเลยทั้งสองจัดหาเงินสดจำนวนมากถึง 11.4 ล้านบาท โดยนำเอาธนบัตรฉบับละ 100 บาท กับธนบัตรฉบับละ 20 บาท เย็บติดกันเป็นชุดๆ รวมเป็นเงินชุดละ 120 บาท แล้วใช้ตราประทับรูปยันต์ลงที่ธนบัตร 20 บาท พร้อมกับแผ่นโฆษณาหาเสียงผู้สมัครหมายเลข 4, 5, 6 เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดบุรีรัมย์ และมีเอกสารบัญชีต่างๆบรรจุใส่กล่องไว้ภายในบ้านที่เกิดเหตุซึ่งอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดบุรีรัมย์ด้วย และเป็นระยะเวลาที่ใกล้ชิดกับวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แม้จำเลยทั้งสองจะยังไม่ให้เงินดังกล่าวแก่ผู้ใด การกระทำดังกล่าวก็เป็นการลงมือกระทำความผิดฐานให้ทรัพย์สินแล้ว เพราะการกระทำทั้งปวงประกอบระยะเวลาดังกล่าวเป็นอันตราโดยตรงและใกล้ชิดกระทบต่อความบริสุทธิ์ยุติธรรมของการเลือกตั้ง หาใช่เป็นการเพียงการเตรียมการซึ่งไม่เป็นความผิดไม่ จำเลยทั้งสองเพียงแค่แจกจ่ายเงินสดและแผ่นโฆษณาหาเสียง ภาพผู้สมัครเลือกตั้งให้กับผู้หนึ่งผู้ใด โดยจะดำเนินการด้วยตนเองหรือโดยบุคคลอื่นก็จะเป็นความผิดสำเร็จทันที การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นอันตราโดยตรงและใกล้ชิดกระทบต่อความบริสุทธิ์ยุติธรรมของการเลือกตั้งแล้ว กรณีจึงเป็นการพยายามกระทำความผิดแล้ว หาใช่เป็นเพียงการเตรียมกระทำความผิดไม่ พนักงานอัยการจึงใช้ดุลพินิจสั่งให้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลจังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษาแก้คำพิพากษาศาลชั้นต้นเป็นว่า จำเลยทั้งสองมีความผิดฐานพยายามให้ทรัพย์สินตามฟ้อง ลงโทษจำคุกคนละ 1 ปี ปรับคนละ 10,000 บาท และศาลอุทธรณ์ภาค 1 เห็นต่อไปว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นเพียงชั้นพยายามกระทำความผิด ยังไม่ก่อให้เกิดความเสียหายมากนัก จึงให้รอการลงโทษจำคุกไว้มีกำหนดคนละ 2 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของจำเลยทั้งสองมีกำหนด 10 ปี นอกจากนี้แก้ไขให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น กล่าวคือรับของกลาง

เมื่อศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษาตรงตามฟ้องของพนักงานอัยการ ข้อกฎหมายในคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ที่พนักงานอัยการโจทก์ไม่เห็นฟ้องด้วย จึงมีเพียงเรื่องดุลพินิจในการรอกการลงโทษจำเลยไว้เท่านั้น

ซึ่งพนักงานอัยการมีความเห็นเกี่ยวกับการรอกการลงโทษในกรณีนี้ว่า การรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษเป็นดุลพินิจของศาลก็จริง แต่ก็ต้องมีเหตุผลที่มีความเป็นภาวะวิสัยจึงจะชอบ ซึ่งเมื่อได้พิจารณาถ้อยคำในคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค 1 ที่ว่า “การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นเพียงชั้นพยายามกระทำความผิดยังไม่ก่อให้เกิดความเสียหายมากนัก” แต่ในขณะเดียวกันศาลอุทธรณ์ภาค 1 ก็ได้กล่าวไว้ด้วยว่า การเลือกตั้งเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เหตุผลในการให้รอกการลงโทษจำคุกจึงดูจะขัดแย้งกันเองอยู่ในตัว เพราะเมื่อการเลือกตั้งเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตยแล้ว การที่ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษาให้รอกการลงโทษจำคุกของการซื้อสิทธิขายเสียงซึ่งเป็นมะเร็งร้ายของสังคมในคดีนี้จึงไม่อาจเห็นฟ้องด้วยได้ โดยควรจะลงโทษจำคุกจำเลยไปเลยทีเดียวโดยไม่รอกการลงโทษ พนักงานอัยการจึงมีความเห็นสั่งให้ฎีกาต่อไป

วิเคราะห์การพิจารณาออกคำสั่งในการอุทธรณ์ฎีกาของพนักงานอัยการ การที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องในฐานะพยายามกระทำความผิด ซึ่งตามรูปแบบคำฟ้องนั้น จะต้องมีการอ้างบทมาตราที่กล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิดเอาไว้ในส่วนของท้ายคำฟ้อง อันเป็นการแสดงให้เห็นทราบถึงความเห็นของพนักงานอัยการโจทก์ว่า พนักงานอัยการได้วิเคราะห์แล้ว เห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฐานที่ได้อ้าง และประสงค์ให้ศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามฐานความผิดที่ได้อ้างเอาไว้ แต่ในคำฟ้องไม่มีการเสนอความเห็นของพนักงานอัยการเกี่ยวกับอัตราโทษที่จำเลยสมควรจะได้รับ ว่าหากศาลพิพากษาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงตามที่พนักงานอัยการโจทก์ฟ้อง จำเลยควรที่จะต้องรับโทษอย่างไรในอัตราเท่าไร ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับคำฟ้องของประเทศฝรั่งเศสจะมีการเสนอโทษและจำนวนอัตราโทษ ที่จำเลยสมควรจะได้รับเอาไว้ในส่วนของท้ายฟ้องด้วย เพื่อเป็นแนวทางให้ศาลใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดอัตราโทษแก่จำเลย

การที่ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า การกระทำของจำเลยนั้นยังอยู่ในขั้นการเตรียมกระทำความผิด ซึ่งกฎหมายไม่ลงโทษการเตรียม จึงได้พิพากษายกฟ้อง อันเป็นการแตกต่างกับความเห็นของพนักงานอัยการที่เห็นว่า การกระทำของจำเลยเป็นอันตรายเป็นโดยตรง และใกล้ชิดกระทบต่อความบริสุทธิ์ยุติธรรมของการเลือกตั้งแล้ว กรณีจึงเป็นการพยายามกระทำ

ความผิดตามที่ได้อ้างไว้ในส่วนของท้ายฟ้อง หาใช่เป็นเพียงการเตรียมกระทำความผิดไม่ พนักงานอัยการจึงมีความเห็นสั่งให้อุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นต่อไป

ซึ่งจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของจำเลยนี้ มีผู้รู้กฎหมายหลายท่านได้ วิพากษ์วิจารณ์ว่าถือเป็นการเตรียมเพื่อจะไปลงมือกระทำความผิด หรือถือว่าได้ลงมือกระทำความผิดแล้ว แต่กระทำไปไม่ตลอด อัยการต้องรับกระแสกดดันจากสื่อมวลชนและกระแสกดดันจากการเมืองไว้นานพอสมควรในระหว่างที่พิจารณาคดีนี้ แต่ในฐานะทนายแผ่นดิน จึงได้มีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาในคดีดังกล่าวจนประสบกับชัยชนะในที่สุด ในเบื้องหลังของการสั่งคดี สำนักงานอัยการสูงสุดมีความเห็นว่า “การลงมือ” หมายถึงการกระทำที่เป็นอันตรายโดยตรงและใกล้ชิด กระทบต่อคุณธรรมทางกฎหมาย อันเป็นการกระทำที่เป็นการพยายามกระทำความผิดตามกฎหมายแล้ว การกระทำทั้งปวงในคดีประกอบกับระยะเวลาที่มีการจับกุมดังกล่าวถือว่าเป็นอันตรายโดยตรงและใกล้ชิด กระทบต่อความบริสุทธิ์ของการเลือกตั้ง หาใช่เป็นเพียงการเตรียมการซึ่งไม่เป็นความผิดไม่²⁰

ต่อมาศาลอุทธรณ์ภาค 1 ได้มีคำพิพากษาตรงตามฟ้องของพนักงานอัยการ เพียงแต่โทษจำคุกนั้น ศาลอุทธรณ์มีดุลพินิจให้รอการลงโทษจำเลยเอาไว้ ซึ่งในส่วนนี้จะเห็นได้ว่าคำพิพากษาที่ปรากฏออกมานั้น ตรงตามคำฟ้องและฐานความผิดที่โจทก์อ้างมาในส่วนของท้ายฟ้องทุกประการ เพียงแต่โทษจำคุกนั้น ศาลมีคำพิพากษาให้รอการลงโทษไว้ 2 ปี ซึ่งในส่วนอัตราโทษนี้พนักงานอัยการไม่ได้แสดงเอาไว้ว่าจำเลยสมควรได้รับโทษอย่างใดอัตราเท่าไร ทำให้เกิดความไม่แน่นอนว่ากรณีนี้พนักงานอัยการจะฎีกาต่อไปหรือไม่ โดยในส่วนนี้พนักงานอัยการเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย การซื้อสิทธิขายเสียงจึงเป็นภัยร้ายแรงแก่ระบอบประชาธิปไตย จึงไม่เห็นพ้องด้วยกับคำพิพากษาให้รอการลงโทษ พนักงานอัยการจึงฎีกาต่อไป ตามที่กล่าวนี้หากพนักงานอัยการได้มีการเสนออัตราโทษที่พนักงานอัยการเห็นว่าจำเลยสมควรจะได้รับเอาไว้ตั้งแต่แรก ย่อมจะทำให้มีความชัดเจนและแน่นอนในแนวทางการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ

²⁰ สำนักงานอัยการสูงสุด, คำแถลงข่าวเรื่อง “คดีความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 ที่จังหวัดบุรีรัมย์”, (อัดสำเนา), ฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงานอัยการสูงสุด, 17 กุมภาพันธ์ 2539, น. 4.

(2) การอุทธรณ์ในลักษณะที่เป็นคุณแก่จำเลย

หน้าที่ที่สำคัญของพนักงานอัยการคือ การอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม การปฏิบัติภารกิจของพนักงานอัยการมิใช่เพียงแค่การดำเนินการฟ้องคดีแก่ผู้ต้องหาเพื่อมุ่งที่จะให้ศาลมีคำพิพากษาลงโทษแก่จำเลยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่พนักงานอัยการต้องอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดแก่ทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรม เพราะพนักงานอัยการนั้นมีฐานะเป็นทนายของแผ่นดิน การฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้ต้องหาต้องมิใช่เป็นการกระทำที่มุ่งแต่จะเอาชนะเพียงอย่างเดียว จะต้องวางตัวเป็นกลาง หากเห็นว่าจำเลยไม่ได้รับความยุติธรรมจากกระบวนการยุติธรรมควรดำเนินการเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่จำเลย กล่าวคือ หากพนักงานอัยการเห็นว่าคำพิพากษาที่ศาลลงโทษแก่จำเลยนั้นมากเกินไปจนเกินกว่าที่จำเลยสมควรจะได้รับ พนักงานอัยการควรอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่จำเลยโดยการอุทธรณ์ฎีกา เพื่อให้ศาลในลำดับที่สูงกว่าได้พิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยให้เหมาะสมต่อไป

ส่วนการอุทธรณ์ในลักษณะที่เป็นคุณแก่จำเลย จะขอยกตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่

3436/2524

ข้อเท็จจริงมีว่าเรือและอวนของกลางที่จำเลยใช้ในการกระทำความผิด เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่มีได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดด้วย และพนักงานอัยการโจทก์ไม่ประสงค์ให้ศาลสั่งริบของกลาง โดยที่ในคำฟ้องก็มิได้กล่าวว่ามีของกลางและมีคำขอเกี่ยวกับของกลางมา แต่ในคำฟ้องของโจทก์กลับปรากฏว่าได้มีการอ้างบทมาตราโทษที่เกี่ยวกับการให้ศาลริบของกลางไว้ในท้ายฟ้องด้วย

จำเลยทั้งหมดให้การรับสารภาพ ศาลชั้นต้นจึงมีคำพิพากษาเกี่ยวกับของกลางว่า สำหรับเรือยนต์และอวนลากชนิดมีตุงจำนวน 2 ปาก โจทก์ได้กล่าวอ้างไว้ในฟ้องว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการกระทำความผิด ทั้งปรากฏตามบันทึกการจับกุม บัญชีของกลางที่โจทก์ส่งศาลประกอบกับคำแถลงของจำเลยและของโจทก์ว่า เป็นของที่ถูกจับและยึดไว้เป็นของกลางและเป็นของที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดในครั้งนี้ด้วย แม้ฟ้องโจทก์จะบกพร่องที่มิได้กล่าวว่ามีของกลางและมีคำขอเกี่ยวกับของกลางมา ศาลก็มีอำนาจจะวินิจฉัยเกี่ยวกับของกลางซึ่งได้กล่าวไว้ในคำฟ้องได้ตามมาตรา 192 ประกอบกับมาตรา 186 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อปรากฏว่าเรือและอวนลาก 2 ปาก เป็นของกลางที่ใช้ในการกระทำความผิด ทั้งโจทก์ก็ได้อ้างบทมาตราที่ขอให้ศาลลงโทษโดยการริบของกลางไว้แล้ว จึงให้ริบเสียทั้งสิ้น

ทางพนักงานอัยการโจทก์เห็นว่าศาลพิพากษาลงโทษจำเลยเกินคำขอของโจทก์ และเพื่อเป็นการให้ความเป็นธรรมแก่จำเลยและเจ้าของทรัพย์สินของกลาง จึงได้ยื่นอุทธรณ์ฎีกาคัดค้าน

คำพิพากษาไม่ให้ศาลสั่งรับของกลางในคดีนี้ ฟ้องโจทก์มิได้ขอให้รับรถยนต์และของกลาง
ดังนั้น ที่ศาลชั้นต้นรับของกลางดังกล่าว เป็นการพิพากษาเกินคำขอ

วิเคราะห์การสั่งคดีในการอุทธรณ์ฎีกาของพนักงานอัยการ

เมื่อพิจารณาในส่วนของคำฟ้อง การที่พนักงานอัยการไม่ประสงค์จะให้ศาลรับของ
กลาง พนักงานอัยการก็ไม่ควรที่จะอ้างบทมาตราที่ขอให้ศาลลงโทษเอาไว้ในส่วนของการทำคำฟ้อง
อันเป็นการทำให้ศาลเข้าใจผิดว่าโจทก์ต้องการให้ศาลลงโทษตามที่โจทก์อ้างไว้หรือไม่ ซึ่งในส่วนนี้
นับเป็นความบกพร่องของพนักงานอัยการในการเขียนคำฟ้อง ทางแก้ของพนักงานอัยการในกรณี
นี้ทำได้โดยการยื่นคำร้องขอแก้ฟ้อง โดยระบุว่าของกลางในคดีเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่มีรู้เห็นเป็น
ใจในการกระทำความผิดด้วย และไม่ขออ้างบทมาตราโทษที่ให้รับของกลาง แต่ในกรณีนี้ศาลชั้นต้นได้มี
คำพิพากษาให้รับของกลางไปแล้ว พนักงานอัยการจึงได้ดำเนินถึงหน้าที่ในการให้ความเป็นธรรม
แก่คู่กรณีทุกฝ่ายที่เข้ามาในคดี ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้เสียหาย ฝ่ายผู้ต้องหา หรือฝ่ายจำเลย ดังนี้จึง
มีคำสั่งให้อุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นว่าเป็นการพิพากษาเกินคำขอ

หากมองในแง่ประโยชน์ของการที่ให้พนักงานอัยการสามารถเสนอความเห็น เกี่ยวกับ
อัตราโทษที่จำเลยสมควรจะได้รับ ในกรณีนี้เมื่อพนักงานอัยการไม่ได้เสนออัตราโทษว่าให้ศาลมี
คำสั่งรับของกลางเพียงแต่อ้างบทมาตราเข้ามาด้วยความเข้าใจผิดเท่านั้น หากตามปกติแล้ว
พนักงานอัยการจะต้องเสนออัตราโทษมาด้วยแต่กรณีนี้พนักงานอัยการมิได้ทำเช่นนั้น ศาลย่อมจะ
อนุมานได้ในเบื้องต้นว่า พนักงานอัยการโจทก์ไม่ประสงค์จะให้ศาลสั่งรับของกลาง อันเป็นการ
แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ทางอ้อมของการให้พนักงานอัยการเสนออัตราโทษที่จะลงแก่จำเลย
การที่พนักงานอัยการเห็นว่าศาลพิพากษาไม่ถูกต้อง โดยคำพิพากษาของศาลเป็น
ผลร้ายแก่จำเลยมากเกินไปกว่าความเห็นหรือความประสงค์ของพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจะ
สามารถดำเนินคดีโดยยื่นอุทธรณ์ ฎีกา ต่อศาลเพื่อคัดค้านคำพิพากษาของศาล โดยอ้างว่าเพื่อ
เห็นแก่ความเป็นธรรมนั้น จะนับว่าเป็นการปฏิบัติที่ชอบหรือไม่ และมีตัวบทกฎหมายใดบัญญัติ
เป็นฐานสนับสนุนให้กระทำเช่นนั้นได้หรือไม่ ในอดีตนั้นตามพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ.
2498 และที่แก้ไข ตลอดจนประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา มิได้มีบทบัญญัติมาตราใดให้พนักงานอัยการผู้เป็นโจทก์มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีแทน
จำเลย หรือแทนเจ้าของทรัพย์สินของกลางในคดีความของตนได้ จึงขึ้นอยู่กับความเห็นของพนักงาน
อัยการแต่ละคนว่าจะมีความเห็นอย่างไร อันเป็นการแสดงถึงความไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการ
อุทธรณ์ฎีกาของพนักงานอัยการ แต่ในปัจจุบันนี้ได้มีระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการ
ดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2549 ข้อ 143 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาล

พิพากษาหรือสั่งเกินคำขอ หรือที่มีได้กล่าวในฟ้อง หรือศาลพิพากษาลงโทษจำเลยเกินกำหนดโทษตามกฎหมาย หรือพิพากษาหรือมีคำสั่งไม่ชอบด้วยประการใด ให้พนักงานอัยการพิจารณาอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไป” จึงเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่จำเลยอย่างเต็มที่และเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นตัวแทนรัฐที่จะต้องดูแลให้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมได้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ซึ่งไม่ใช่เป็นเรื่องของการต่อสู้ระหว่างคู่ความสองฝ่ายดังเช่นคดีแพ่ง ฉะนั้น คำว่า “โจทก์” และคำว่า “คู่ความ” ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับพนักงานอัยการย่อมหมายถึงคู่ความตามแบบพิธีเท่านั้น เหตุนี้พนักงานอัยการจึงมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ของจำเลยได้²¹

(ข) คำสั่งไม่อุทธรณ์ฎีกา

คำสั่งไม่อุทธรณ์ หมายถึง คำสั่งเด็ดขาดไม่อุทธรณ์ทั้งเรื่องสำหรับผู้ต้องหาแต่ละคน หากอัยการมีคำสั่งไม่อุทธรณ์ กรณีนี้จะต้องมีการตรวจสอบคำสั่งของพนักงานอัยการอีกครั้งหนึ่ง ตามมาตรา 145 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ ถ้าเป็นกรณีในกรุงเทพมหานครให้อัยการส่งสำนวนคดี พร้อมกับคำสั่งไม่อุทธรณ์ไปยังผู้บัญชาการ รองผู้บัญชาการ หรือผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แต่ถ้าเป็นกรณีในต่างจังหวัด ให้ส่งสำนวนคดี พร้อมทั้งความเห็นสั่งไม่อุทธรณ์ไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อพิจารณา ซึ่งหากบุคคลดังกล่าวเห็นชอบด้วยกับคำสั่งไม่อุทธรณ์ของอัยการก็ถือว่าเด็ดขาด แต่หากบุคคลดังกล่าวมีความเห็นแย้งกับความเห็นของอัยการ กล่าวคือ มีความเห็นว่าควรสั่งให้อุทธรณ์ กรณีดังกล่าวจะต้องส่งสำนวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อชี้ขาด แต่คำสั่งไม่อุทธรณ์ของอัยการสูงสุดเด็ดขาดทันทีไม่ว่าจะเป็นกรณีอัยการสูงสุดสั่งเอง หรือสั่งชี้ขาดความเห็นแย้งตามมาตรา 145

การที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการต้องแจ้งคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี (ฟ้องต่อศาลชั้นต้น) ให้ผู้ต้องหาและผู้ร้องทุกข์ทราบด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 146 เพราะผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดี และคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีนั้น แต่เมื่อพนักงานอัยการฟ้องคดีนั้นแล้ว ไม่ว่าศาลจะพิพากษายกฟ้องหรือลงโทษจำเลยหรือไม่อย่างไร ผู้เสียหายก็ไม่มีอำนาจดำเนินการอะไรได้อีก เหตุนี้กฎหมาย

²¹ คณิต ณ นคร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 18, น. 103.

จึงมิได้บัญญัติบังคับให้พนักงานอัยการต้องแจ้งผลคำพิพากษาของศาลชั้นต้นและคำสั่งไม่อุทธรณ์ให้ผู้เสียหายทราบ ทั้งไม่มีระเบียบหรือข้อบังคับกำหนดให้พนักงานอัยการต้องแจ้งด้วย²²

ในส่วนของการที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่อุทธรณ์ต่อไป ทั้งที่ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ จะขอยกตัวอย่างคดีฆ่า ด.ต.สุวิชัย รอดวิมุตติ หรือดาบยืม

ศาลอาญาพิจารณายานหลักฐานนำสืบทั้งสองฝ่ายแล้วมีคำพิพากษายกฟ้อง เนื่องจากพยานโจทก์ขัดแย้งกันในสาระสำคัญอย่างสิ้นเชิงไม่มีน้ำหนักให้เชื่อว่าจำเลยทั้ง 3 คน ร่วมกันฆ่า ด.ต.สุวิชัย อีกทั้งผลการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ก็ไม่สามารถทำให้ศาลเชื่อได้ โดยปราศจากข้อสงสัยได้ว่าจำเลยที่ 5 คือ นายดวงเฉลิม อยู่บำรุง เป็นคนยิงผู้ตายจนเสียชีวิต จึงต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย

ผู้พิพากษานั้นใช้นิติวิทยาศาสตร์และสภาพแวดล้อมอื่นมาพิจารณาคดี เมื่อนิติวิทยาศาสตร์ พบหลักฐานจากรอยกระสุน สามารถวัดหาตำแหน่งผู้ยิงได้ ผู้พิพากษาจึงไม่อาจเปลี่ยนแปลงคำตัดสินเป็นอื่นใดได้ สำหรับคดีนี้ นอกจากพยานให้การแตกต่างกันแล้ว พยานหลักฐานยังขัดกับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อย่างชัดเจน ศาลชั้นต้นพิเคราะห์แล้วมีความเห็นยกฟ้อง²³

หลังศาลยกฟ้องคณะทำงานสรุปความเห็นที่ไม่สมควรอุทธรณ์คดี จากนั้นจึงเสนอความเห็นไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และได้รายงานให้อัยการสูงสุดทราบ เหตุที่มีความเห็นไม่อุทธรณ์คดีนั้น คณะทำงานเห็นตรงกับคำพิพากษาศาลอาญาที่ไต่ถามจำเลยที่ 1, 2, 4 และ 5 เนื่องจากเห็นว่าคำเบิกความของพยานบุคคลในที่เกิดเหตุทั้งพนักงานเสิร์ฟ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ 2 นาย ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้ตาย ไม่มีใครเห็นคนร้ายที่ยิง ด.ต.สุวิชัย สำหรับตัวนายดวงเฉลิม อยู่บำรุงที่เกิดเหตุจริง โดยอยู่ห่างจากผู้ตายออกไปประมาณ 2 เมตร ทางด้านซ้ายมือ และระหว่างเกิดเหตุชุดมุนทำร้ายร่างกายผู้ตาย ได้ยินเสียงปืนดังขึ้น 1 นัด หลังสิ้นเสียงปืนมีชาย 1 คน ออกไปจากที่เกิดเหตุทางด้านขวาของผู้ตาย นอกจากนี้พยานโจทก์ที่เป็นตำรวจยังเบิกความว่ายืนอยู่ห่างจากนายดวงเฉลิมประมาณ 1 ศอก ไม่เห็นอาวุธปืน และไม่เห็นว่าใครเป็นคนลงมือยิง เห็นแต่นายดวงเฉลิม ยื่นมือไปข้างหน้า เห็นได้ว่าพยานทั้งหมดไม่มีใครยืนยันว่านายดวงเฉลิมยิง ด.ต.สุวิชัย

นอกจากนี้พยานโจทก์ที่เป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางนิติวิทยาศาสตร์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ทำการตรวจบาดแผลรอยกระสุน เบิกความว่า ผู้ตายถูกยิงในระยะประชิด กดปืนลงที่

²² เฟิ่งอ๋าง, น. 455.

²³ “ย้อนคดีดัง ฆ่าดาบยืม พยานให้การขัดกัน แฉชัดหลักนิติวิทยาศาสตร์”, [http://oldforum.](http://oldforum.serithai.net/index.php?topic=25148.0;wap2)

หน้าผากอย่างแรงในลักษณะงอข้อศอก และต้องห่างจากผู้ตายไม่เกิน 1 ศอก เพราะบาดแผลเป็นรูปดาว 4 แฉก มีคราบเขม่าดินปืนติดอยู่ ซึ่งขัดกับคำเบิกความของตำรวจและพนักงานเสิร์ฟ รวม 4 ปาก เพราะพยานระบุว่านายดวงเฉลิมยืนอยู่ห่างจากผู้ตายถึง 2 เมตร และห่างออกไปด้านซ้ายมือ แต่กระสุนเข้าที่ศีรษะด้านขวา ดังนั้นพนักงานอัยการจึงไม่มีข้อโต้แย้งกับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น หากว่าความเห็นไม่อุทธรณ์ในครั้งนี้จะขัดกระแสสังคมและความรู้สึกของประชาชน ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร²⁴

สำหรับกรณีที่อัยการไม่ยื่นอุทธรณ์คดีนี้ อาจส่งผลกระทบให้การรับฟังน้ำหนักของการอุทธรณ์คดีของโจทก์ร่วมน้อยลง ซึ่งโจทก์ร่วมนักก็คงหนักใจมากขึ้น เพราะถ้าหากอัยการกับโจทก์ร่วม ร่วมกันอุทธรณ์จะให้การรับฟังน้ำหนัก และข้อต่อสู้มีมากยิ่งขึ้น

การที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่อุทธรณ์ในคดีนี้ เนื่องจากได้พิจารณาจากพยานหลักฐานที่มีการนำสืบกันในชั้นศาล เห็นว่าพยานหลักฐานของโจทก์ยังไม่หนักแน่นพอฟังได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด แต่อย่างไรก็ตามคดีนี้เป็นคดีที่มีโทษรุนแรงที่สังคมให้ความสนใจเป็นอย่างมาก พนักงานอัยการจึงควรอุทธรณ์ เพื่อให้ศาลในลำดับที่สูงกว่าได้มีการกลั่นกรองข้อเท็จจริงให้ได้รับการพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นการผ่อนคลายกระแสความสงสัยของสังคม

นอกจากนี้เมื่อพนักงานอัยการได้อุทธรณ์ต่อไปยังศาลอุทธรณ์แล้ว ควรให้ศาลอุทธรณ์ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณา (Trial Court) โดยการยื่นคำร้องขอให้ศาลอุทธรณ์ได้ทำการพิจารณาในปัญหาข้อเท็จจริง ทำการตรวจสอบความจริงที่เป็นไปตามหลักของศาลพิจารณายังเคร่งครัด โดยมุ่งการค้นหาความจริงเป็นหลัก ซึ่งหลักในการตรวจสอบความจริงของศาลนั้นคือการค้นหาความจริงต้องอาศัยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน สังเกตความน่าเชื่อถือจากพยานหลักฐานนั้น ๆ ซึ่งผู้ตรวจสอบความจริงจะต้องได้สัมผัสกับพยานหลักฐานนั้นด้วยตนเองโดยตรง เพื่อให้สามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง

4.2.4 รูปแบบการอุทธรณ์ฎีกาของพนักงานอัยการ

ในการอุทธรณ์ฎีกาของพนักงานอัยการนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็นการอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย และการอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งการอุทธรณ์ฎีกาในปัญหา

²⁴ “ดาบยิมตายฟรี ไม่อุทธรณ์ อัยการปิดคดีลูกเฉลิม”, <http://bbs.pramool.com/webboard/view.php3?katoo=r557522>

ข้อเท็จจริงนั้น จะมีข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกามากกว่าการอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายที่สามารถอุทธรณ์ได้โดยไม่มีข้อจำกัด ส่วนการอุทธรณ์ฎีกาในการลงโทษนั้นมีข้อควรพิจารณาว่า เป็นการอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย หรือจัดว่าเป็นการอุทธรณ์ฎีกาในส่วนของปัญหาข้อเท็จจริง โดยในเบื้องต้นนี้ควรทำความเข้าใจก่อนว่าอย่างไรเป็นปัญหาข้อกฎหมายและอย่างไรเป็นปัญหาข้อเท็จจริง

ในที่นี้ได้มีบรรดาท่านอาจารย์ที่ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมายได้ให้ความหมายของปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายไว้ดังนี้

“ปัญหาข้อเท็จจริง คือ ปัญหาซึ่งศาลต้องฟังพยานหลักฐานก่อนที่จะวินิจฉัยว่าความจริงเป็นอย่างไร หรือควรเชื่อฟังฝ่ายใด

ส่วนปัญหาข้อกฎหมาย คือ ปัญหาซึ่งศาลวินิจฉัยได้เองโดยไม่ต้องฟังพยานหลักฐาน ซึ่งอาจเป็นการตีความตัวบทกฎหมาย การแปลคำฟ้องคำให้การว่าเคลือบคลุมหรือไม่ หรือเมื่อฟังข้อเท็จจริงยุติแล้วจึงนำข้อเท็จจริงไปวินิจฉัยปรับกับตัวบทกฎหมาย”

ดังนั้น การที่จะพิจารณาว่าปัญหาใดเป็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ถ้าเป็นการวินิจฉัยเหตุการณ์ว่าได้มีหรือเป็นขึ้นหรือไม่อย่างไรแล้ว เป็นเรื่องของข้อเท็จจริง ถือว่าเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ถ้าเป็นการวินิจฉัยหลักเกณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย ตามคำพิพากษา หรือตามสัญญาว่าเป็นหรือไม่เป็นตามหลักเกณฑ์ที่มีอยู่นั้นหรือไม่ เป็นการวินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมาย²⁵

“ปัญหาข้อเท็จจริง คือ ปัญหาที่ยกขึ้นได้ถึงการชั่งน้ำหนักหรือการรับฟังพยานหลักฐานของศาล หรือได้เพียงดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ

ส่วนปัญหาข้อกฎหมาย คือ ปัญหาการแปลความกฎหมาย หรือปัญหาการนำข้อเท็จจริงปรับเข้ากับบทกฎหมาย ตามปกติที่จะเป็นอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายนั้น จะต้องเป็นเรื่องที่รับข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นฟังมาแล้วเถียงว่าแม้ข้อเท็จจริงจะเป็นเช่นนั้นก็เป็นความผิดหรือไม่เป็นตามฟ้อง”²⁶

“ปัญหาข้อเท็จจริงนั้น เป็นปัญหาที่คู่ความโต้เถียงกันว่า ได้มีการกระทำหรือเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น หรือมีอยู่จริงดังที่คู่ความได้กล่าวอ้างหรือโต้เถียงกัน

²⁵ อุดม เฟื่องฟู, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 3 อุทธรณ์-ฎีกา, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิริบรรจุกิจ สเตชันเนอร์), น. 45.

²⁶ กุศล บุญเย็น, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2541), น. 292.

หรือไม่ ซึ่งเป็นปัญหาที่ศาลจะต้องรับฟังให้ได้เป็นข้อยุติโดยวินิจฉัยชี้ขาดด้วยการวินิจฉัยจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบต่อศาล

ส่วนปัญหาข้อกฎหมายนั้น เป็นเรื่องการแปลความหมายของกฎหมาย ซึ่งศาลจะต้องวินิจฉัยชี้ขาดด้วยการนำข้อเท็จจริงที่รับฟังได้เป็นยุติแล้วนั้นไปปรับเข้ากับตัวบทกฎหมาย หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่าเป็นปัญหาการปรับบทกฎหมายหรือปัญหาการหาขอบทั้นเอง”²⁷

การตรวจสอบและรวมไปถึงการคานและดุลอำนาจ (Check and Balance) ในการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษของพนักงานอัยการนั้น นอกจากจะเป็นการเสนออัตราโทษที่ควรลงแก่จำเลยต่อศาลแล้ว ยังรวมไปถึงการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาของศาล เมื่อพนักงานอัยการเห็นว่าโทษที่ลงแก่จำเลยไม่เป็นธรรมแก่คู่ความ โดยที่โทษตามคำพิพากษานั้นหนักหรือเบาเกินไป เช่นนี้พนักงานอัยการก็สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้แย้งดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลได้ ซึ่งจะเป็นการตรวจสอบศาลให้การใช้ดุลพินิจเป็นไปอย่างเหมาะสม ดังนั้นแล้วจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาว่าการดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลนั้นเป็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมาย

กรณีในส่วนของการอุทธรณ์ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลนั้น เป็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมาย กรณีดังกล่าวได้มีตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาในเรื่องของการได้แย้งดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาล ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาในเรื่องของการอุทธรณ์ดุลพินิจในการกำหนดโทษนั้น ศาลฎีกาได้สรุปความเห็นไว้ว่าเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งจะมีผลไปถึงหลักในการห้ามมิให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ตามมาตรา 193 ทวิ และห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ตามมาตรา 218, 219, 219 ทวิ และ 219 ตรี ด้วย

แต่ในกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า การอุทธรณ์ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลนั้น เป็นปัญหาข้อกฎหมาย เนื่องจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดีเป็นอันยุติแล้วว่าจำเลยได้กระทำความผิด ซึ่งการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษจำเลยเท่าใดจึงจะเหมาะสมนั้นศาลจะต้องนำข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดีที่ยุติแล้วมาพิจารณาในการวางอัตราโทษแก่จำเลย ดังนั้น การโต้แย้งดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลจึงเป็นการโต้แย้งในปัญหาข้อกฎหมาย

²⁷ ธานีศ เกศพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3-4, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2551), น. 549-550.

ในประเทศเยอรมนี การอุทธรณ์ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลนั้น มิใช่การอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงว่าจำเลยกระทำความผิดจริงหรือไม่ เนื่องจากดุลพินิจในการกำหนดโทษเป็นสิ่งที่กฎหมายให้อำนาจไว้ว่าจะลงโทษเท่าไรในกรอบที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ ดังนั้น การกำหนดโทษจึงเป็นปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าว ถือเป็นการตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ดุลพินิจของศาลไปในตัวเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในตัวจำเลย ในที่นี้มีข้อสังเกตว่า ในทางปฏิบัติที่ศาลไทยถือว่าการอุทธรณ์ดุลพินิจในการกำหนดโทษเป็นปัญหาข้อเท็จจริงนั้น ซึ่งจะเป็นไปตามหลักในการห้ามมิให้อุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงดังที่กล่าวมาแล้ว กรณีอาจจะดูเป็นการใช้ดุลพินิจที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนฝ่ายเดียว โดยปราศจากการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจจากองค์กรอื่น โดยเฉพาะอัยการ ซึ่งทำให้เสี่ยงต่อการที่จะเกิดการใช้อำนาจตามอำเภอใจและความไม่เป็นธรรมขึ้นกับคู่ความ ซึ่งกรณีดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่า แม้ในทางปฏิบัติศาลจะเห็นว่าการอุทธรณ์ดุลพินิจในการกำหนดโทษเป็นปัญหาข้อเท็จจริง กระบวนการยุติธรรมก็ควรที่จะมีมาตรการบางอย่าง ซึ่งอาจจะเป็นการบัญญัติกฎหมายไว้โดยตรงให้พนักงานอัยการสามารถที่จะอุทธรณ์ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลได้ ดังเช่นการอุทธรณ์คำสั่งของศาลที่ให้บังคับตามสัญญาประกันในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 119 ซึ่งกรณีดังกล่าวจะเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้ดุลพินิจของศาล เมื่อพนักงานอัยการเห็นว่าการใช้ดุลพินิจของศาลนั้นไม่เหมาะสมและกระทบกระเทือนถึงสิทธิของคู่ความ

อย่างไรก็ตาม พนักงานอัยการของต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศเยอรมนี ฝรั่งเศส หรือแม้แต่ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่มีระบบอัยการที่สมบูรณ์นั้น พนักงานอัยการสามารถโต้แย้งดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลได้โดยการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาของศาลชั้นต้น หากพนักงานอัยการไม่เห็นด้วยกับโทษในคำพิพากษา หรือโทษที่ศาลลงแก่จำเลยนั้นมีความแตกต่างกับโทษที่พนักงานอัยการเสนอมาเกินกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ ตามแบบของในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว ในประเทศไทยไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรงที่ให้อำนาจแก่พนักงานอัยการที่จะสามารถเสนออัตราโทษที่เหมาะสมที่ควรจะต้องลงแก่จำเลยต่อศาล และไม่มีบทบัญญัติที่ให้ศาลจะต้องคำนึงถึงอัตราโทษที่พนักงานอัยการเสนอมา ส่งผลให้พนักงานอัยการไม่สามารถอุทธรณ์ ฎีกาคำพิพากษาในเรื่องการโต้แย้งดุลพินิจในการกำหนดโทษได้ อีกทั้งเมื่อพิจารณานโยบายทางกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์ฎีกา คือ²⁸

²⁸ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2548), น. 441-442.

- (1) การอุทธรณ์ฎีกาเป็นการเพิ่มหลักประกันความถูกต้องของคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ขาดตัดสินคดีของศาล และเป็นกระบวนการที่เป็นการเรียกร้องประสิทธิภาพของคำวินิจฉัยที่ขาดตัดสินคดีของศาลชั้นต้นด้วย กล่าวคือ เป็นการเรียกร้องให้ศาลชั้นต้นต้องรอบคอบในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย และที่สำคัญที่สุด คือ ต้องให้เหตุผลในการวินิจฉัยที่ขาดตัดสินคดีอย่างละเอียดรอบคอบไม่ว่าในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย
- (2) การอุทธรณ์ฎีกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฎีกา เป็นการเรียกร้องบรรทัดฐานข้อกฎหมายที่สำคัญ แม้ประเทศไทยเราจะเป็นประเทศในระบบซีวิลลอว์ (civil law) ที่ถือว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล แม้กระทั่งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาจะเป็นเพียงตัวอย่างในการใช้กฎหมายก็ตาม แต่โดยที่ผู้พิพากษาศาลฎีกาเป็นผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายและจำนวนผู้พิพากษาที่ประกอบเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกามีจำนวนมากกว่าองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลล่าง คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาจึงมีผลในทางบรรทัดฐานอยู่มากตามสมควร
- (3) การอุทธรณ์ฎีกาเป็นกระบวนการที่ไม่ใช่เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของคู่ความ แต่ถือว่าเป็นกระบวนการเพื่อประโยชน์ของกระบวนการยุติธรรมโดยรวมเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อกฎหมายโดยศาลฎีกา
- ดังนั้น ในเรื่องของระบบในการอุทธรณ์ฎีกาดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยจึงน่าที่จะต้องมีการคิดทบทวนถึงบทบาทในส่วนที่ให้อำนาจแก่พนักงานอัยการดังกล่าวในการอุทธรณ์ฎีกาในเรื่องดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลด้วย ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้จะเป็บทบาทที่สำคัญของพนักงานอัยการในการที่จะช่วยตรวจสอบและคานอำนาจของศาลในการกำหนดโทษ ซึ่งความจำเป็นที่จะต้องให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในการที่จะอุทธรณ์ฎีกาดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลดังกล่าวนี้ก็เนื่องมาจากที่ผู้พิพากษาซึ่งประกอบเป็นศาลก็เป็นปุถุชนธรรมดาที่อาจผิดพลาดบกพร่องในการวินิจฉัยและสั่งคดีได้ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากความไม่รู้ ความไม่ละเอียดรอบคอบพอ หรือความผิดพลาด ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวผู้พิพากษาเอง นอกจากนั้นในด้านพยานหลักฐานที่ผู้พิพากษาใช้ประกอบในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีก็อาจจะเกิดความผิดพลาดบกพร่องได้ด้วยเช่นเดียวกัน เป็นต้นว่าพยานหลักฐานอาจไม่ถูกต้อง ไม่ตรงกับความจริง หรือไม่ครบถ้วน เหล่านี้เป็นที่มาของความบกพร่องของการตัดสินชี้ขาดคดีทั้งสิ้น²⁹ จึงควรให้พนักงานอัยการได้ทำหน้าที่ในฐานะผู้ตรวจสอบเพื่ออำนวยความสะดวก

²⁹ เฟิงอ้าง, น. 106.

4.2.4.1 การอุทธรณ์ฎีกาในข้อกฎหมาย

กฎหมายเป็นเรื่องที่ศาลรู้ได้เอง แต่ข้อกฎหมายศาลจะรู้เองไม่ได้ ดังนั้นในการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ข้อกฎหมายใดที่คู่ความประสงค์ให้ศาลยกขึ้นปรับกับคดีของตนจะต้องกล่าวในอุทธรณ์ให้ชัดเจน สำหรับการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายนั้น กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 วรรค 2 และ 195 ต้องเขียนอุทธรณ์คัดค้านเป็นประเด็น ๆ ไปทุกประเด็น และต้องเป็นเรื่องที่กล่าวมาแล้วแต่ศาลชั้นต้น เว้นแต่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายนี้ ต้องมีข้อเท็จจริงโดยย่อว่า เป็นอย่างไรให้ยุติก่อนแล้วจึงยกข้อกฎหมายขึ้นอ้างจึงเป็นลำดับได้

ในกรณีที่อุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย การวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าว ศาลอุทธรณ์จะต้องฟังข้อเท็จจริง ตามที่ศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน แต่ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าศาลชั้นต้นวินิจฉัยข้อเท็จจริงผิดกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นรับฟังมาไม่ชัดเจนพอ หรือข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นรับฟังมาไม่เพียงพอแก่การวินิจฉัย อย่างนี้ ศาลอุทธรณ์สามารถรับฟังข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ และในกรณีที่กฎหมายไม่ได้ห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง แต่มีการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายขึ้นมา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ศาลอุทธรณ์ยอมวินิจฉัยข้อเท็จจริงแตกต่างจากศาลชั้นต้นได้ไม่ขัดประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 194 ในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง หรือปัญหาข้อกฎหมายในคดีอาญานั้น ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างนี้ จะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย มิฉะนั้นศาลสูงไม่วินิจฉัยให้กัน³⁰ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1012/2539³¹ ฎีกาจำเลยที่ว่า ฟ้องโจทก์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่ได้อ้างเหตุผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) อันจะทำให้ฟ้องโจทก์ไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย แม้จะเป็นปัญหาข้อกฎหมาย แต่ก็ไม่ใช่สาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย

³⁰ พรศักดิ์ ศรีณรงค์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 6, น. 40.

³¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1012/2539 สืบค้นจาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 426/2540³² ศาลลงโทษประหารชีวิตจำเลย หากจะฟังข้อเท็จจริงว่าเป็นการกระทำทารุณโหดร้าย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 298 (5) ด้วยก็ตาม ศาลฎีกาก็ไม่อาจจะวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาของศาลล่างเป็นอย่างอื่น ให้ลงโทษหนักไปกว่านี้ได้ การฎีกาของโจทก์จึงเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 วรรคแรก ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

4.2.4.2 การอุทธรณ์ฎีกาในข้อเท็จจริง

ปัญหาข้อเท็จจริง คือ ปัญหาที่ยกขึ้นได้ถึงการชั่งน้ำหนักหรือการรับฟังพยานหลักฐานของศาลหรือได้เถียงดุลพินิจของศาล³³ ซึ่งศาลสามารถวินิจฉัยได้เองโดยไม่ต้องอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือหารือกับตัวบทมาตราแห่งกฎหมายใด

(ก) สิทธิการอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญา

หลังจากศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา คู่ความและผู้มีส่วนได้เสียในคำพิพากษาย่อมอุทธรณ์ได้เสมอทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่จะต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่น มาตรา 193 บัญญัติว่า คดีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้นในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ เว้นแต่จะถูกห้ามอุทธรณ์โดยประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น อุทธรณ์ทุกฉบับต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อ หรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างถึง เป็นลำดับ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 216 บัญญัติว่า ภายใต้งบบังคับแห่งมาตรา 217 ถึง 221 คู่ความมีอำนาจฎีกาคัดค้านคำพิพากษา หรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่าน หรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้นให้คู่ความฝ่ายที่ฎีกาฟัง จึงใช้หลักทำนองเดียวกับการอุทธรณ์ว่าในคดีอาญานั้น คู่ความสามารถสามารถฎีกาคัดค้านคำพิพากษา หรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ได้โดยอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 217 ถึง 221 หรือ

³² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 426/2540 สืบค้นจาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

³³ กุศล บุญเย็น, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 26, น. 292.

อาจจะกล่าวได้ว่าคดีอาญาสามารถฎีกาได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายห้ามตามมาตรา 218, 219, 219 ทวิ, 219 ตี และ 220

การอุทธรณ์ ฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทยให้สิทธิในลักษณะเปิดกว้าง เมื่อเทียบกับระบบการอุทธรณ์ของต่างประเทศแล้วจะพบว่า ทั้งประเทศเยอรมนี ฝรั่งเศส อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา จะเปิดโอกาสให้อุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้เพียงครั้งเดียว ส่วนการฎีกาต่อไปนั้นจะทำได้เพียงในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น โดยจะต้องได้รับการรับรองหรือเห็นชอบจากศาลสูงที่จะพิจารณาคดีนั้นด้วย และต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวพันกับประโยชน์สาธารณะ แต่การอุทธรณ์ ฎีกาของประเทศไทยให้โอกาสฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงต่อไปอีกได้

(ข) ข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ข้อเท็จจริง

การใช้สิทธิในการอุทธรณ์ของประเทศไทย เป็นสิทธิที่จะอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมาย แต่กฎหมายก็ไม่ประสงค์ให้มีการเสนอข้อพิพาทให้ศาลสูงวินิจฉัยอย่างพร่ำเพรื่อ จึงจำเป็นต้องมีการจำกัดห้ามไว้บ้างเป็นบางกรณี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 193 ทวิ บัญญัติว่า “ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้น ในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีซึ่งอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่กรณีต่อไปนี้ให้จำเลยอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้

- (1) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกหรือให้ลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก
- (2) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก แต่ศาลรอการลงโทษไว้
- (3) ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด แต่รอการกำหนดโทษไว้ หรือ
- (4) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเกินกว่าหนึ่งพันบาท”

ตามบทบัญญัติมาตรา 193 ทวิ แสดงให้เห็นว่า กฎหมายไม่อนุญาตให้คู่ความยื่นอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ถ้ามีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ไม่ห้ามจำเลยอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง ถ้ากรณีของจำเลยเข้าหลักเกณฑ์ใน (1)-(4)

ข้อห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงตามมาตรา 193 ทวินี้ บัญญัติทำนองเดียวกันกับที่ บัญญัติใน พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 22 และ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 39 ยกเว้นเฉพาะส่วนที่ให้จำเลยอุทธรณ์ได้มีบัญญัติแตกต่างกันเล็กน้อย

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว การใช้อัตราโทษ และจำนวนเงินค่าปรับเป็นเงื่อนไขของการให้สิทธิ และการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง แม้กฎหมายได้บัญญัติให้ใช้อัตราโทษเป็นเกณฑ์ในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง แต่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่าหลักเกณฑ์แน่นอนตลอดมาว่าอัตราโทษที่ใช้เป็นเกณฑ์ให้ใช้อัตราโทษในคำฟ้องหากไม่บรรยายไว้ย่อมอุทธรณ์ไม่ได้ อัตราโทษที่ฟ้องบทหนักหรือการฟ้องที่ขอให้ปรับบทลงโทษ บทลงโทษใดอัตราโทษไม่ถึงก็ถูกจำกัดสิทธิต้องห้ามอุทธรณ์ และกรณีนี้ยังใช้ในชั้นใต้สวนมูลฟ้องด้วย แต่ไม่ใช้บังคับในกรณีการขอคืนของกลาง ไม่ว่าศาลชั้นต้นจะมีคำสั่งยกคำขอ หรือให้คืนทรัพย์สินแก่ผู้ร้อง การอุทธรณ์ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 193 ทวิ คดีที่จะอุทธรณ์ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับอัตราโทษในคำฟ้องเป็นหลัก เมื่อศาลชั้นต้นตัดสินแล้วคู่ความก็ยังสามารถอุทธรณ์ได้จึงเป็นช่องทางให้คู่ความพยายามที่จะฟ้องในคดีที่มีอัตราโทษสูงไว้ก่อน เพื่อที่จะได้สิทธิอุทธรณ์ ซึ่งจะทำให้กระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความยุ่งยากมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้จะเห็นว่าแม้กฎหมายบัญญัติเพียงแต่อัตราโทษเป็นเกณฑ์ในการอุทธรณ์ประการเดียว แต่การอุทธรณ์ยังได้อาศัยแนวทางคำพิพากษาของศาลฎีกาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง ทำให้มีข้อจำกัดในการอุทธรณ์ฎีกามากยิ่งขึ้นกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ และกฎหมายยังไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการอุทธรณ์ขอคืนของกลาง จึงทำให้ศาลกำหนดแนวทางในการอุทธรณ์กรณีดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติเองโดยอาศัยแนวทางของคำพิพากษาศาลฎีกา³⁴

อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นการจำกัดการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง แต่ก็ยังไม่ใช่เป็นการจำกัดห้ามโดยเด็ดขาด ยังเปิดโอกาสให้อุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้

มาตรา 193 ตี บทบัญญัติว่า “ในคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ตามมาตรา 193 ทวิ ถ้าผู้พิพากษาคนใดซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้น พิจารณาเห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้น เป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลอุทธรณ์และอนุญาตให้อุทธรณ์หรืออธิบดีกรมอัยการหรือพนักงานอัยการซึ่งอธิบดีกรมอัยการได้มอบหมาย ลงลายมือชื่อรับรองในอุทธรณ์ว่ามีเหตุอันควรที่ศาลอุทธรณ์จะได้วินิจฉัย ก็ให้รับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาต่อไป”

อย่างไรเป็นปัญหาสำคัญ และอย่างไรมีเหตุอันควรอุทธรณ์ ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะและสภาพของคดีแต่ละคดีไปและเป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาผู้มีอำนาจสั่งอนุญาต หรืออัยการสูงสุด หรือพนักงานอัยการที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้มีอำนาจในการรับรองอุทธรณ์ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เมื่อมีการอนุญาตหรือรับรองอุทธรณ์แล้วข้อที่ว่าเป็นปัญหาสำคัญ หรือเหตุอันควรอุทธรณ์หรือไม่ควรถือเป็นยุติจะมีการโต้แย้งเป็นอย่างอื่นมิได้ แต่ผู้ที่อนุญาตหรือรับรองจะต้องกล่าวแสดง

³⁴ พรศักดิ์ ศรีธรรมรงค์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 6, น. 44-45.

ข้อความในคำสั่งที่มีความหมายว่าคดีนั้นเป็นปัญหาสำคัญและสั่งอนุญาต ถ้าข้อความไม่แสดงให้เห็นได้เช่นนั้น อาจถือว่าเป็นการอนุญาตที่ไม่ถูกต้อง แต่ทั้งนี้ไม่จำเป็นที่ผู้ที่อนุญาตต้องใช้ถ้อยคำของกฎหมาย การใช้ถ้อยคำอื่นซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความหมายที่กฎหมายต้องการก็เป็นการอนุญาตที่ถูกต้องได้

จากบทบัญญัติในมาตรา 193 ตี แสดงให้เห็นว่าข้อห้ามการอุทธรณ์คำพิพากษาในปัญหาข้อเท็จจริงตามมาตรา 193 ทวิ แม้คู่ความจะถูกจำกัดห้ามอุทธรณ์ถ้าไม่เข้าข้อยกเว้นตามกฎหมาย แต่กฎหมายก็ยังเปิดโอกาสให้อุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้ ถ้าปัญหานั้นได้รับการรับรองจากผู้พิพากษาที่พิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเข้าใจในศาลชั้นต้น หรือจากอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมาย ในการยกเว้นข้อห้ามอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามมาตรา 193 ตี กฎหมายให้เป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาหรืออัยการสูงสุดผู้รับรองอุทธรณ์นั้น การห้ามอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจึงไม่ใช่การห้ามโดยเด็ดขาด

การอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงมีการจำกัดห้ามบ้างบางกรณี โดยบทบัญญัติของกฎหมายแต่ไม่เป็นการจำกัดที่เด็ดขาด เมื่อได้รับอนุญาตหรือรับรองแล้วก็สามารถอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงต่อไปได้ จึงเห็นได้ว่า สิทธิในการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงของประเทศไทย คู่ความย่อมใช้สิทธิได้เกือบจะเสรี ซึ่งต่างกับระบบกฎหมายของประเทศอื่นที่ถือว่า ระบบการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง เป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาคำพิพากษาของศาลที่เริ่มคดีเท่านั้น³⁵ ไม่มีการแก้ไขความไม่ถูกต้องของศาลอุทธรณ์อีกชั้นหนึ่ง การอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงจึงทำได้อีกเพียงชั้นเดียวเท่านั้น

(ค) ข้อจำกัดสิทธิในการฎีกาข้อเท็จจริง

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 คดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่าง หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย และให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินห้าปีหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่โทษจำคุกไม่เกินห้าปีกับในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่าง หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย และให้ลงโทษจำคุกจำเลยเกินห้าปีไม่ว่าจะมีโทษอย่างอื่นด้วยหรือไม่ ห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง

³⁵ ชาญณรงค์ ปราณจิตร และคณะ, “การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา”, รายงานการวิจัยสาขานิติศาสตร์ เสนอต่อคณะกรรมการสภาวินิจฉัยแห่งชาติ, 2544, น. 177.

การแก้ไขน้อยมักจะเป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์แก้บทลงโทษโดยไม่แก้กำหนดโทษ หรือแก้กำหนดโทษโดยไม่แก้บทลงโทษ หรือแก้เกี่ยวกับจำนวนกระหนทางโทษ หรือการเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวไปสถานฝึกอบรม หรือแก้เกี่ยวกับการรับของกลาง การคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ส่วนการแก้ไขมากมักจะเป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์แก้บทลงโทษ และแก้กำหนดโทษของศาลชั้นต้น หรือแก้เกี่ยวกับการรอกการลงโทษ

กรณีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับถ้าศาลอุทธรณ์ยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่ว่ามานี้ ห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง³⁶ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2360/2539³⁷ ศาลชั้นต้นพิพากษาจำคุกจำเลย 6 เดือน ศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ปรับจำเลย 10,000 บาท อีกสถานหนึ่ง แล้วรอกการลงโทษจำคุกไว้มีกำหนด 2 ปี เป็นกรณีที่ศาลชั้นต้น และศาลอุทธรณ์ภาค 2 ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินสองปีและปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท จึงห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 การที่โจทก์ฎีกาขอให้ไม่รอกการลงโทษจำเลยเป็นการเถียงดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลอุทธรณ์ภาค 2 เป็นฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงจึงต้องห้ามตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว

ถึงแม้ว่าคดีนั้นจะไม่ต้องห้ามฎีกาแต่ก็ห้ามมิให้โจทก์ฎีกาคัดค้านคำพิพากษา หรือคำสั่งในข้อเท็จจริง ในปัญหาเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยแต่อย่างเดียว และในคดีที่ศาลชั้นต้นลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก หรือเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก หรือคดีที่เกี่ยวกับการกักขังแทนค่าปรับ หรือกักขังเกี่ยวกับการรับทรัพย์สิน ถ้าศาลอุทธรณ์มิได้พิพากษาลบคำพิพากษาศาลชั้นต้น ห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง³⁸ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1539/2521³⁹ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นที่ลงโทษจำคุกจำเลย 1 เดือน และปรับ 1,000 บาท โทษจำคุกเปลี่ยนเป็นโทษกักขัง จำเลย

³⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219

³⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2360/2539 สืบค้นจาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

³⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 ทวิ และมาตรา 219 ตรี

³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1539/2521 สืบค้นจาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

ฎีกาขอให้ลงโทษปรับสถานเดียวไม่ได้ เพราะเป็นฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 ตรี

คำสั่งคำร้องฎีกาที่ 28/2526⁴⁰ ศาลชั้นต้นลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้ยกฟ้องโจทก์จึงไม่ต้องห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 ตรี

คดีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์ ก็ห้ามมิให้คู่ความฎีกา⁴¹ ในกรณีดังกล่าวหากทั้งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโดยปัญหาข้อเท็จจริงก็ดี หรือศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโดยปัญหาข้อกฎหมาย ย่อมห้ามมิให้คู่ความฎีกา เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4528/2541⁴² ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์เพราะ โจทก์ไม่มาศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 วรรคหนึ่ง ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน เป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์ ย่อมต้องห้ามมิให้ฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6936/2541⁴³ การที่ศาลชั้นต้นเห็นว่าโจทก์ร่วมและจำเลยได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน และศาลชั้นต้นได้พิพากษาตามยอม คดีถึงที่สุดแล้ว ทำให้หน้าที่จำเลยได้ออกเช็คเพื่อใช้เงินนั้นได้สิ้นผลผูกพันไปก่อนศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด คดีจึงเป็นอันเลิกกันตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 มาตรา 7 สิทธิของโจทก์และโจทก์ร่วมในการนำคดีมาฟ้องย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 จึงมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ เมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษายืน ย่อมมีผลเท่ากับว่าศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์และโจทก์ร่วมจึงต้องห้ามมิให้ฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220

ส่วนคดีซึ่งต้องห้ามฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 ทวิ และ 219 ตรีนั้น เป็นการห้ามฎีกาโดยเด็ดขาด เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

⁴⁰ คำสั่งคำร้องฎีกาที่ 28/2526 สืบค้นจาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

⁴¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220

⁴² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4528/2541 สืบค้นจาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

⁴³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6936/2541 สืบค้นจาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

อาญา มาตรา 221 ไม่ได้บัญญัติให้มีการอนุญาต หรือรับรองให้ฎีกาได้ดังเช่นคดีซึ่งต้องห้ามฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218, 219 และ 220 เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5524/2541⁴⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 บัญญัติให้ผู้พิพากษาซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาศาลชั้นต้นจะอนุญาตให้ฎีกาได้เฉพาะในคดีซึ่งต้องห้ามฎีกาตามมาตรา 218, 219 และ 220 เท่านั้น แต่จะอนุญาตให้ฎีกาในคดีซึ่งต้องห้ามฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 ตริ ไม่ได้ คดีนี้ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษกักขังจำเลยแทนโทษจำคุก และศาลอุทธรณ์มิได้พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นจึงต้องห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 ตริ การที่ผู้พิพากษาซึ่งพิจารณาและลงชื่อในคำพิพากษาศาลชั้นต้นอนุญาตให้จำเลยฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีนี้จึงไม่ชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 437/2542⁴⁵ ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษกักขังแทนโทษจำคุกและศาลอุทธรณ์มิได้พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น จึงต้องห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ พิเคราะห์เห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้นเป็นปัญหาสำคัญ อันควรสู่ศาลสูงสุดและอนุญาตให้ฎีกา หรืออัยการสูงสุดลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาว่ามีเหตุอันควรสู่ศาลสูงสุดและอนุญาตให้ฎีกา หรืออัยการสูงสุดลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาว่ามีเหตุอันควรที่ศาลสูงสุดจะได้วินิจฉัยก็ให้รับฎีกานั้นไว้พิจารณาต่อไป⁴⁶ ซึ่งการอนุญาตหรือรับรองให้ฎีกาจะมีหลักเกณฑ์ทำนองเดียวกับการอนุญาตหรือรับรองให้อุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ตริ และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง และวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 22 ทวิ

การอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงนั้น ข้อเท็จจริงที่ยกขึ้นอ้างจะต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น หรือศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ แล้วแต่กรณี ทั้งจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย⁴⁷ เช่น

⁴⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5524/2541 สืบค้นจาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

⁴⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 437/2542 สืบค้นจาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221

⁴⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225, 249 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1497/2532⁴⁸ ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยทั้งสามกระทำผิดฐานร่วมกันผลิตเฮโรอีนและมีเฮโรอีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายเฮโรอีน จำเลยมิได้อุทธรณ์ว่าตนมิได้แบ่งบรรจุเฮโรอีน การที่จำเลยที่ 1 ฎีกาว่าพยานโจทก์ไม่มีโอกาสมองเห็นการกระทำของจำเลยที่ 1 พยานหลักฐานโจทก์รับฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ 1 แบ่งบรรจุเฮโรอีนและจำหน่ายเฮโรอีน จำเลยที่ 1 คงมีความผิดเพียงมีเฮโรอีนไว้ในครอบครอง เพื่อเสพสถานเดียวจึงเป็นฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงที่มีได้วาทถ้อยกันมาในศาลอุทธรณ์ และเป็นข้อเท็จจริงที่ได้ยุติแล้ว ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7263/2541⁴⁹ จำเลยให้การรับสารภาพผิดตามฟ้อง ข้อเท็จจริงจึงต้องฟังว่าจำเลยมีเจตนากระทำผิดตามฟ้องข้อที่จำเลยฎีกาว่า ด. เพื่อนจำเลยเป็นคนยัดเฮโรอีนของกลางใส่กระเป๋าคำเลย จากนั้นจำเลยเดินมาก็ถูกเจ้าพนักงานตำรวจจับกุมพร้อมของกลางจำเลยกระทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์นั้นถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบ โดยสรุปจะเห็นได้ว่าระบบอุทธรณ์และฎีกาของประเทศไทยถือหลักว่า โจทก์หรือพนักงานอัยการมีสิทธิอุทธรณ์และฎีกาได้อย่างกว้างขวาง การห้ามอุทธรณ์และฎีกาเป็นเพียงข้อยกเว้น และข้อยกเว้นก็มีข้อผ่อนคลายเป็นมากมาย การอุทธรณ์หรือฎีกาในข้อเท็จจริง ตามกฎหมายไทยจึงเป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษาในการกำหนดข้อเท็จจริง และการกำหนดโทษในคำพิพากษาของศาลแขวง หรือศาลจังหวัดในกรณีเป็นศาลชั้นต้น หรือของศาลอุทธรณ์โดยศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณา ส่วนศาลจังหวัดไม่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ที่อุทธรณ์มาจากศาลแขวง และการแก้ไขความไม่ถูกต้องดังกล่าวต้องแก้ไขก่อนที่คำพิพากษาของศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์จะถึงที่สุด

(ง) การขอให้ศาลอุทธรณ์เปิดการพิจารณา

การพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น กระบวนการพิจารณาจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย แต่ถ้าเป็นการพิจารณาในศาลชั้นอุทธรณ์ของไทยส่วนใหญ่เป็นการพิจารณาตามสำนวนการพิจารณาที่ศาลชั้นต้นทำมาแล้ว โดยทั่วไปศาลเพียงพิจารณาตรวจสำนวนแล้วมีความเห็นซึ่งจะออกมาในรูปคำพิพากษาหรือคำสั่งเท่านั้น ไม่ต้องพิจารณาโดยเปิดเผย เว้นแต่ในกรณีจำเป็น

⁴⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1497/2532 สืบค้นจาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

⁴⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7263/2541 สืบค้นจาก <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 203⁵⁰ ที่บัญญัติให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาโดยเปิดเผยเฉพาะแต่ในกรณีที่นัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาพร้อมกัน หรือมีการสืบพยาน บทบัญญัติดังกล่าวนำไปใช้ในชั้นศาลฎีกาด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 225 การนัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาพร้อมกันโดยปกติ ได้แก่ การนัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาแถลงการณ์ด้วยวาจา ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 206 ซึ่งคู่ความร้องขอไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 205 คู่ความอาจร้องขอฝ่ายเดียวหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอ และแม้ฝ่ายเดียวร้องขออีกฝ่ายหนึ่งก็มีสิทธิแถลงแก้ จึงจำเป็นที่ศาลสูงต้องนัดคู่ความมาพร้อมกันและต้องกระทำโดยเปิดเผย ซึ่งประชาชนมีสิทธิเข้าฟังได้⁵¹

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานับบัญญัติให้สิทธิในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้อย่างกว้างขวางทางปฏิบัติในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลชั้นอุทธรณ์ในประเทศไทย จะพิจารณาวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานจากสำนวนคดีที่ศาลชั้นต้นสืบไว้แล้ว ศาลชั้นอุทธรณ์จะไม่ได้สืบพยานหลักฐานอีก หากพิจารณาเห็นว่าพยานหลักฐานในสำนวนไม่น่าเชื่อถือก็จะพิพากษาเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาของศาลชั้นต้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 203 บัญญัติว่า “ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาโดยเปิดเผยเฉพาะแต่ในกรณีที่นัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาพร้อมกัน หรือมีการสืบพยาน”

มาตรา 208 (1) บัญญัติว่า “ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าควรสืบพยานเพิ่มเติมให้มีอำนาจเรียกพยานมาสืบเอง หรือส่งศาลชั้นต้นสืบให้ เมื่อศาลชั้นต้นสืบพยานแล้วให้ส่งสำนวนมายังศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัยต่อไป”

จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าว กฎหมายได้ให้อำนาจศาลอุทธรณ์ไว้อย่างกว้างขวาง ถ้าคดีนั้นอยู่ในอำนาจของศาลอุทธรณ์ และหากพนักงานอัยการเห็นว่าข้อเท็จจริงนั้นยังมีประเด็นที่ไม่ชัดเจนพอที่จะวินิจฉัยให้ถูกต้องเที่ยงธรรมได้ พนักงานอัยการก็มีอำนาจร้องขอให้ศาลอุทธรณ์ค้นหาความจริงด้วยการสืบพยานด้วยตนเอง จากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะสังเกตเห็นว่าได้วางหลักในการพิจารณาคดีอาญา ในชั้นอุทธรณ์ไว้ในลักษณะของการพิจารณาคดีใหม่ เมื่อระบบกฎหมายไทย

⁵⁰ กระเนิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2541), น. 191.

⁵¹ ชาญณรงค์ ปราณจิตร และคณะ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 35, น. 197.

วางหลักให้ศาลอุทธรณ์ต้องพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง และให้อำนาจในการสืบพยานได้ด้วย ศาลอุทธรณ์ของประเทศไทยจึงอยู่ในรูปของศาลฟังข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สองฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติ มีหน้าที่ซึ่งนำพยานหลักฐานจากการสืบพยานในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีนั้นศาลสูงจะต้องเป็นผู้ค้นหาความจริง (fact finding)⁵²

ศาลพิจารณา (Trial Court)⁵³ คือ ศาลที่พิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง ศาลพิจารณาจะต้องฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติ ในการฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติจึงต้องมีหน้าที่ซึ่งนำพยานหลักฐานหาความจริงแท้ในข้อเท็จจริงนั้น ในการค้นหาความจริงแท้ให้ปรากฏซึ่งต้องกระทำโดยการสืบพยาน

การรับฟังพยานหลักฐานในสำนวนคดีอาญานั้น หากศาลอุทธรณ์เห็นว่าไม่เพียงพอที่จะตัดสินคดีโดยเที่ยงธรรม ศาลอุทธรณ์ย่อมมีอำนาจที่จะสั่งให้ศาลชั้นต้นสืบพยานเพิ่มเติมได้ หรือสืบพยานใหม่ตามประเด็นที่ศาลชั้นอุทธรณ์กำหนดให้ การสืบพยานเพิ่มเติมหรือสืบพยานใหม่ในกรณีเช่นนี้ ศาลอุทธรณ์จะเรียกพยานมาสืบที่ศาลเอง หรือสั่งให้ศาลชั้นต้นเรียกพยานมาสืบแทนยังที่ทำการศาลชั้นต้นก็ได้ แต่ในทางปฏิบัติแทบจะไม่มีกรณีที่ศาลอุทธรณ์จะเรียกพยานมาสืบเอง แต่จะมอบให้ศาลชั้นต้นสืบแทนให้บ้าง การที่ศาลชั้นต้นสืบพยานในกรณีนี้ถือว่าเป็นการทำแทนศาลอุทธรณ์ ฉะนั้น เมื่อสืบพยานเสร็จแล้วก็หมดหน้าที่ และจะต้องส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป แต่ถ้าศาลอุทธรณ์ใช้อำนาจให้สืบพยานที่ศาลอุทธรณ์เอง การสืบพยานก็ต้องกระทำโดยเปิดเผยเช่นเดียวกับที่กระทำในศาลชั้นต้น⁵⁴

การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา ศาลอุทธรณ์ซึ่งมีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ต้องค้นหาความจริงแท้ให้ปรากฏ แต่กลับไม่มีการตรวจสอบความจริงโดยการพิจารณาคดีด้วยการสืบพยานซึ่งนำพยานหลักฐานในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงด้วยตนเอง เพียงแต่ตรวจสอบสำนวนแล้วทำคำพิพากษา หรือวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงในคดีนั้น ทั้งที่การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นเรื่องที่จะต้องพิสูจน์กันด้วยพยานหลักฐานและต้องใช้ความละเอียดรอบคอบอย่างยิ่งในการตรวจสอบค้นหาความจริงในข้อเท็จจริงนั้นให้ยุติด้วยความจริงแท้ ซึ่งในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลสูงตามระบบกฎหมายไทยมิได้บัญญัติให้ต้องฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานจากในสำนวนเหมือนอย่างการพิจารณา

⁵² กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ทิศทางกระบวนการยุติธรรมไทยในศตวรรษใหม่, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ดีไซน์ จำกัด, 2543), น. 80-81.

⁵³ คณิต ฅ นคร, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 18, น. 623.

⁵⁴ ชาญณรงค์ ปราณจิตร และคณะ, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 35, น. 198.

ปัญหาข้อกฎหมายที่ต้องฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในสำนวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 194 แต่ในทางปฏิบัติศาลสูงของไทย จะพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงโดยการฟังข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานจากสำนวนที่ศาลชั้นต้นสืบมาให้แล้วมีคำพิพากษา

จะเห็นได้ว่า การพิจารณาคดีอาญาในศาลอุทธรณ์ตามระบบกฎหมายไทย ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้มีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้ เว้นแต่จะจำกัดห้ามไว้บ้างบางกรณี ในการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา ศาลอุทธรณ์จึงมีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง ต้องฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติ ตรวจสอบค้นหาความจริงตามหลักของศาลพิจารณา จำเป็นต้องขังน้ำหนักพยานหลักฐานความน่าเชื่อถือในข้อเท็จจริงนั้นด้วยตนเอง เนื่องจากการขังน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล จำเป็นต้องได้ฟังสำเนียงถ้อยคำ ได้เห็นอากัปภิกขัยของพยานด้วยตัวผู้วินิจฉัย เพราะถือเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน กล่าวคือ ทำให้เห็นแจ้งถึงน้ำหนักพยานหลักฐานชนิดต่าง ๆ⁵⁵ ซึ่งจะนำไปสู่การวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงนั้นได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังมีกรณีที่ข้อเท็จจริงบางอย่างมีเงื่อนไขซับซ้อนยากแก่การพิจารณา บุคคลธรรมดาสามัญไม่อาจพิสูจน์เองได้ จำเป็นต้องรับฟังพยานบุคคลซึ่งเป็นผู้ชำนาญการพิเศษ อาจเป็นผู้ซึ่งไม่เห็นเหตุการณ์ แต่มีความรู้พิเศษในด้านต่าง ๆ มาช่วยอธิบายให้ข้อเท็จจริงนั้นมีความกระจ่างชัดยิ่งขึ้น

ในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงมีความยุ่งยาก ต้องอาศัยการพิจารณากลับกรองอย่างละเอียดรอบคอบเป็นอย่างยิ่ง ยิ่งถ้าเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่มีความสลับซับซ้อนด้วยแล้ว การตรวจสอบความจริงหากไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอก็จะไม่สามารถค้นพบความจริงนั้นได้เลย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาในชั้นที่สอง (Second Trial Court) จะต้องปฏิบัติตามหลักของศาลพิจารณาอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความถูกต้องยุติธรรม การทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง ในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ตามกฎหมายไทย ซึ่งต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงเป็นยุติ โดยการสืบพยานขังน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงในคดีนั้น ตามหลักของศาลพิจารณา การขังน้ำหนักความน่าเชื่อถือในพยานบุคคลต้องได้ฟังสำเนียงถ้อยคำ ได้เห็นอากัปภิกขัยด้วยตัวของผู้นิฉัยคดีเอง จึงจะวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงนั้นได้อย่างถูกต้อง เป็นไปตามหลักของศาลพิจารณา แต่ในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สองในศาลชั้นอุทธรณ์ของ

⁵⁵ ธีสุทธี พันธุ์ฤทธิ์, “หลักการขังน้ำหนักพยานหลักฐาน”, บทบัญญัติ, เล่ม 61, ตอน 1, น. 263, (2548).

ไทยไม่ได้ตรวจสอบความจริง ตามหลักของศาลพิจารณาแต่อย่างใด เพียงแต่ตรวจสอบสำนวนที่ศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยไว้แล้ว การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ตามกฎหมายไทยจึงเป็นการพิจารณาจากพยานหลักฐานที่รับฟังมาจากบุคคลอื่นอีกชั้นหนึ่ง จึงไม่ถูกหลักของการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง⁵⁶

หัวใจของการพิจารณาคดีอาญาคือ การค้นหาความจริงเพื่อให้ได้ความจริงแท้ กล่าวคือ ในการพิจารณาคดีอาญามุ่งการพิสูจน์ความจริงเป็นหลัก การสืบพยานหลักฐานจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่จะต้องกระทำ เพื่อให้ได้มาซึ่งความกระจ่างในประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงอันนำไปสู่การวินิจฉัยได้อย่างถูกต้อง การสืบพยานซ้ำในศาลอุทธรณ์ในคดีที่มีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง ผู้เขียนเห็นว่าศาลอุทธรณ์มีความจำเป็นต้องปฏิบัติอย่างยิ่ง เพราะกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยบัญญัติให้สิทธิในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไว้ ศาลอุทธรณ์จึงต้องทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) มีหน้าที่ค้นหาความจริง เพราะต้องฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติ จึงต้องมีหน้าที่ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานหาความน่าเชื่อถือในข้อเท็จจริงนั้น ให้ได้มาซึ่งความจริงแท้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วินิจฉัยจะต้องได้เห็นและได้ฟังถ้อยคำการเบิกความของพยาน ได้สังเกตอาการปฏิกิริยาอาการท่าทางของพยานด้วยตนเองโดยตรง ซึ่งจะเป็นเครื่องช่วยในเรื่องการชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน ให้สามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะในคดีอาญาที่มีความสำคัญร้ายแรงเป็นที่สนใจของสังคม การที่จะตรวจสอบให้ได้มาซึ่งความจริงเป็นไปด้วยความยุ่งยากซับซ้อน การสืบพยานของศาลชั้นต้นอาจไม่เพียงพอต่อการวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง จึงเป็นหน้าที่ของศาลพิจารณาชั้นที่สองที่จะต้องตรวจสอบความจริงตามหลักของศาลพิจารณา และกฎหมายก็ได้ให้อำนาจศาลอุทธรณ์ในการเรียกพยานมาสืบเองไว้ ซึ่งการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงต้องอาศัยการชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือจากพยานหลักฐานโดยตรง การสืบพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริงแท้ให้ปรากฏจึงเป็นหน้าที่หลักของศาลพิจารณา (Trial Court) การที่ศาลอุทธรณ์พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา โดยมีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) จึงต้องปฏิบัติตามหลักของศาลพิจารณา มีหน้าที่ค้นหาความจริงต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงเป็นยุติ หากศาลอุทธรณ์ไม่ได้สัมผัสกับพยานหลักฐานด้วยตนเองแล้ว จะไม่สามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีอาญาได้อย่างถูกต้องเพียงธรรมดาได้เลย การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลชั้นอุทธรณ์จะต้องพิจารณาคดี โดยการสืบพยานค้นหาความจริงด้วยตนเอง

⁵⁶ วาตรี ดามี, “การพิจารณาคดีอาญาในศาลสูง”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น. 113.

เพื่อให้การวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีเป็นไปด้วยความถูกต้องละเอียดรอบคอบ โดยข้อเท็จจริงนั้นได้รับการพิจารณาที่ถูกต้องตามหลักการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงถึงสองชั้นศาล อันเป็นการเพียงพอต่อการวินิจฉัยคดีได้อย่างถูกต้องเที่ยงธรรม

ในขณะที่ประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบซีวิลลอว์ บางประเทศที่ใช้คณะลูกขุน (Jury) ในการพิจารณาหลักฐาน และวินิจฉัยข้อเท็จจริงในศาลชั้นต้น จึงน่าจะเชื่อได้ว่า การวินิจฉัยกลั่นกรองคดีเป็นไปด้วยความละเอียดรอบคอบดีแล้ว ในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในศาลอุทธรณ์จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีการสืบพยานซ้ำอีก และศาลอุทธรณ์ก็จะไม่ก้าวท้าวความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่ลูกขุนได้วินิจฉัยแล้ว เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา การพิจารณาคดีในศาลอุทธรณ์จะทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่ การพิจารณาในศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวง ให้มีการตรวจสอบความจริงโดยการสืบพยานกันใหม่ สำหรับประเทศอังกฤษ ก็เช่นเดียวกัน ถ้าเป็นการพิจารณาในศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวง ก็ให้มีการตรวจสอบความจริงด้วยการสืบพยานกันใหม่ แต่ศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญาในประเทศอังกฤษ จะทำการสืบพยานหลักฐานใหม่ในกรณีศาลอุทธรณ์รับฟังพยานหลักฐานใหม่เท่านั้น สำหรับประเทศเยอรมนี ให้มีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้เฉพาะคำพิพากษาศาลแขวง และศาลลูกขุนเล็กเท่านั้น การตรวจสอบความจริงด้วยการสืบพยานกันใหม่ ส่วนคำพิพากษาของศาลอื่นที่ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นห้ามอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง สำหรับประเทศฝรั่งเศส การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลชั้นอุทธรณ์ ให้มีการตรวจสอบความจริงด้วยการสืบพยานหลักฐานกันใหม่เช่นกัน อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบความจริงจะตรวจสอบเฉพาะในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้งขอให้ตรวจสอบเท่านั้น มิใช่เป็นการสืบพยานซ้ำโดยเริ่มต้นใหม่ทั้งหมด แต่สำหรับประเทศไทย ศาลชั้นต้นมีผู้พิพากษาเป็นองค์คณะในการพิจารณา 2 คน ไม่มีลูกขุน และบางครั้งผู้พิพากษาศาลชั้นต้นก็ยังอาวุโสอ่อนประสบการณ์ ความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาคดียังมีน้อย และการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงศาลอุทธรณ์ต้องทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) จึงต้องปฏิบัติตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุผลที่ศาลอุทธรณ์จะต้องตรวจสอบความจริง ในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง โดยการสืบพยานซึ่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีนั้น เนื่องจากความน่าเชื่อถือในพยานบุคคลจำเป็นต้องได้ฟังสำเนียงถ้อยคำ ได้เห็นอากัปกิริยาด้วยตัวของผู้นิพนธ์เอง เพื่อให้เป็นไปตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) และป้องกันความผิดพลาดจากการวินิจฉัยพยานหลักฐาน

จะเห็นได้ว่าศาลชั้นอุทธรณ์ตามระบบกฎหมายไทย กรณีที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง มีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สองซึ่งต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงเป็นยุติ มีหน้าที่ต้องชี้แจงน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานตามหลักของศาลพิจารณา แต่ได้วินิจฉัยความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานจากสำนวนที่ศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยไว้แล้ว ซึ่งอาจพิพากษาแก้ไขคำพิพากษาของศาลชั้นต้น โดยศาลอุทธรณ์ไม่มีการพิจารณาคดีโดยการสืบพยานเพื่อชี้แจงน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงด้วยตนเอง ซึ่งแตกต่างจากศาลที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สองในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบซีวิลลอว์ ซึ่งการตรวจสอบความจริงมีการปฏิบัติตามหลักของศาลพิจารณาอย่างเคร่งครัด โดยศาลจะต้องสัมผัสพยานหลักฐานด้วยตนเอง โดยมาจากแนวความคิดที่ว่า ถ้าไม่ได้เห็นหรือได้ฟังพยานหลักฐานนั้นเองก็จะไม่เข้าไปก้าวล่วงวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้น